

**UCHWAŁA NR LIII/841/2023
SEJMIKU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO**

z dnia 19 czerwca 2023 r.

zmieniająca uchwałę w sprawie określenia „Programu ochrony powietrza dla strefy podlaskiej”

Na podstawie art. 18 pkt 20 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2022 r. poz. 2049 z późn. zm.¹⁾) oraz art. 91 ust. 9c ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2022 r. poz. 2556 z późn. zm.²⁾) uchwala się, co następuje:

§ 1. W uchwale Sejmiku Województwa Podlaskiego Nr XXXIV/414/13 z dnia 20 grudnia 2013 r. w sprawie określenia „Programu ochrony powietrza dla strefy podlaskiej” (Dz. Urz. Woj. Podl. z 2013 r. poz. 19, z 2020 r. poz. 2880 oraz z 2022 r. poz. 2977) po załączniku nr 2 dodaje się załącznik nr 3 w brzmieniu określonym w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Województwa Podlaskiego.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia jej ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Podlaskiego.

Przewodniczący Sejmiku

Bogusław Dębski

¹⁾Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2023 r. poz. 572.

²⁾Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2022 r. poz. 2687, z 2023 r. poz. 877, M. P. z 2022 r. poz. 969 i poz. 1009.

Załącznik do uchwały Nr LIII/841/2023
Sejmiku Województwa Podlaskiego
z dnia 19 czerwca 2023 r.

**ZARZĄD
WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO**

Aktualizacja
*Programu ochrony powietrza
dla strefy podlaskiej*

Białystok, 2023 r.

Spis treści

1.	Cel, zakres, horyzont czasowy	3
2.	Podstawy prawne	4
3.	Lokalizacja punktów pomiarowych w strefie podlaskiej	6
4.	Wyniki pomiarów poziomów pyłu zawieszonego PM _{2,5} i benzo(a)pirenu w latach 2020 – 2021 w strefie podlaskiej	7
5.	Zmiana wielkości emisji pyłu zawieszonego PM _{2,5} i benzo(a)pirenu w strefie podlaskiej w 2021 r. w odniesieniu do 2018 r.	7
6.	Analiza działań naprawczych realizowanych na podstawie uchwały Nr XIX/236/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 8 czerwca 2020 r. zmieniającej uchwałę w sprawie określenia „Programu ochrony powietrza dla strefy podlaskiej”	9
7.	Informacje dotyczące planowanych do podjęcia działań mających na celu poprawę skuteczności działań określonych w <i>Programie ochrony powietrza dla strefy podlaskiej</i>	15
8.	Harmonogram realizacji działania naprawczego PdsPdKon	17
9.	Kierunki działań.....	18
10.	Uwarunkowania wynikające z dokumentów, planów zagospodarowania przestrzennego i programów krajowych oraz wojewódzkich.....	20
10.1	Uwarunkowania zewnętrzne wynikające z polityki ekologicznej państwa.....	20
10.2	Uwarunkowania zewnętrzne wynikające z polityki dotyczącej ochrony środowiska i planowania przestrzennego w strefie podlaskiej.....	28
11.	Źródła finansowania działań naprawczych.....	34
12.	Analiza zmian regulacji prawnych mogących mieć wpływ na realizację Programu ochrony powietrza dla strefy podlaskiej.....	52
13.	Środki służące ochronie wrażliwych grup ludności	53

1. Cel, zakres, horyzont czasowy.

Niniejsza dokumentacja stanowi podstawę do przyjęcia przez Sejmik Województwa Podlaskiego uchwały w sprawie aktualizacji *Programu ochrony powietrza dla strefy podlaskiej* (kod programu PL2002PM2,5aBaPa_2018) z uwagi na stwierdzone przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM_{2,5} oraz poziomu docelowego benzo(a)pirenu.

Aktualizację *Programu ochrony powietrza dla strefy podlaskiej* opracowuje się na mocy art. 91 ust. 9c ustawy *Prawo ochrony środowiska* (Dz. U. z 2022 r. poz. 2556 z późn. zm.) ze względu na przekroczenie dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM_{2,5} oraz poziomu docelowego benzo(a)pirenu. Konieczność opracowania programu wynika z oceny poziomów substancji w powietrzu i wyników klasyfikacji stref województwa podlaskiego za 2021¹, wykonanej przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Departament Monitoringu Środowiska, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Białymstoku.

W niniejszym dokumencie dokonano analizy realizacji działań naprawczych wprowadzonych uchwałą Nr XIX/236/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 8 czerwca 2020 r. zmieniającą uchwałę w sprawie określenia „Programu ochrony powietrza dla strefy podlaskiej” (Dz. Urz. Woj. Podl. z 2020 r. poz. 2880) pod kątem ich skuteczności, wprowadzono dodatkowe działanie naprawcze polegające na kontroli zakazu spalania odpadów w urządzeniach grzewczych oraz przestrzegania obowiązku wymiany kotłów (zgodnie z harmonogramem określonym w *Programie ochrony powietrza dla strefy podlaskiej*), a także określono działania ochronne dla grup ludności wrażliwych na przekroczenie, obejmujących w szczególności osoby starsze i dzieci.

Realizację wprowadzonego w *Programie* nowego działania naprawczego przewidziano do 30.06.2026 r., tak aby termin ten był zgodny z § 1 ust. 4 pkt 2 uchwały Nr XIX/236/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 8 czerwca 2020 r. zmieniającej uchwałę w sprawie określenia „Programu ochrony powietrza dla strefy podlaskiej”.

¹ Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Departament Monitoringu Środowiska, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Białymstoku, Roczna Ocena Jakości Powietrza w Województwie Podlaskim, Raport Wojewódzki za rok 2021, kwiecień 2022 r.

2. Podstawy prawne.

Dokumentacja do Aktualizacji *Programu ochrony powietrza dla strefy podlaskiej* została sporządzona w oparciu o niżej wskazane akty prawne i dokumenty:

- ✓ *ustawę z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska* (Dz. U. z 2022 r. poz. 2556 z późn. zm.).

Zgodnie z art. 91 ust. 9c ww. ustawy, w przypadku stref, dla których programy ochrony powietrza zostały uchwalone, a poziomy dopuszczalne lub docelowe lub pułap stężenia ekspozycji są przekraczane w kolejnych latach, zarząd województwa jest obowiązany opracować projekt aktualizacji programu w terminie 3 lat od dnia wejścia w życie uchwały sejmiku województwa w sprawie programu ochrony powietrza, określając w nim działania ochronne dla grup ludności wrażliwych na przekroczenie, obejmujących w szczególności osoby starsze i dzieci. Sejmik województwa w terminie 2 miesięcy od dnia opracowania projektu aktualizacji programu ochrony powietrza określa, w drodze uchwały, aktualizację programu.

W myśl art. 91 ust. 9e przepisy dotyczące trybu przyjmowania programu ochrony powietrza stosuje się odpowiednio do jego aktualizacji.

Wobec powyższego zarząd województwa jest zobligowany do opracowania i przedstawienia do zaopiniowania właściwym wójtom, burmistrzom lub prezydentom miast oraz starostom projektu uchwały w sprawie aktualizacji programu ochrony powietrza.

Wójt, burmistrz lub prezydent miasta i starosta są obowiązani do wydania opinii w terminie miesiąca od dnia otrzymania projektu uchwały w sprawie programu ochrony powietrza. Niewydanie opinii w terminie, o którym mowa powyżej, oznacza akceptację projektu uchwały w sprawie programu ochrony powietrza.

Ponadto zgodnie z art. 91 ust. 2b zarząd województwa przedstawia projekt aktualizacji programu do zaopiniowania ministrowi właściwemu do spraw klimatu. Niewydanie opinii w terminie miesiąca od jego otrzymania, oznacza akceptację projektu uchwały w sprawie programu ochrony powietrza.

Zarząd województwa zapewnia możliwość udziału społeczeństwa w postępowaniu, którego przedmiotem jest sporządzenie aktualizacji programu ochrony powietrza (art. 91 ust. 9).

- ✓ *rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu* (Dz. U. z 2021 r. poz. 845).

Rozporządzenie to określa wartości kryterialne dla substancji w powietrzu, w odniesieniu do których oceniana jest jakość powietrza:

- poziomy dopuszczalne dla niektórych substancji w powietrzu, zróżnicowane ze względu na ochronę zdrowia ludzi i ochronę roślin (standard jakości powietrza),

- poziomy docelowe dla niektórych substancji w powietrzu, zróżnicowane ze względu na ochronę zdrowia ludzi oraz ochronę roślin,
- poziomy celów długoterminowych dla niektórych substancji w powietrzu, zróżnicowane ze względu na ochronę zdrowia ludzi oraz ochronę roślin,
- alarmowe poziomy dla niektórych substancji w powietrzu,
- poziomy informowania dla niektórych substancji w powietrzu,
- pułap stężenia ekspozycji (standard jakości powietrza),
- warunki, w jakich ustala się poziom substancji, takie jak temperatura i ciśnienie,
- oznaczenie numeryczne substancji, pozwalające na jednoznaczną jej identyfikację,
- okresy, dla których uśrednia się wyniki pomiarów,
- dopuszczalną częstość przekraczania poziomów dopuszczalnych i docelowych,
- terminy osiągnięcia poziomów dopuszczalnych, docelowych i celów długoterminowych oraz pułapu dla niektórych substancji w powietrzu,
- marginesy tolerancji dla niektórych poziomów dopuszczalnych, wyrażone jako malejąca wartość procentowa w stosunku do dopuszczalnego poziomu substancji w powietrzu w kolejnych latach.

✓ *Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/50/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie jakości powietrza i czystszej powietrza dla Europy, ustanawiającą środki mające na celu:*

- zdefiniowanie i określenie celów dotyczących jakości powietrza, wyznaczonych w taki sposób, aby unikać, zapobiegać lub ograniczać szkodliwe oddziaływanie na zdrowie ludzi i środowiska jako całości,
- ocenę jakości powietrza w państwach członkowskich na podstawie wspólnych metod i kryteriów,
- uzyskiwanie informacji na temat jakości powietrza i uciążliwości oraz monitorowania długoterminowych trendów i poprawy stanu powietrza wynikających z realizacji środków krajowych i wspólnotowych,
- zapewnienie, że informacja na temat jakości powietrza była udostępniana społeczeństwu,
- utrzymanie jakości powietrza, tam gdzie jest ona dobra, oraz jej poprawę w pozostałych przypadkach,
- promowanie ścisłej współpracy pomiędzy państwami członkowskimi w zakresie ograniczania zanieczyszczania powietrza.

3. Lokalizacja punktów pomiarowych w strefie podlaskiej.

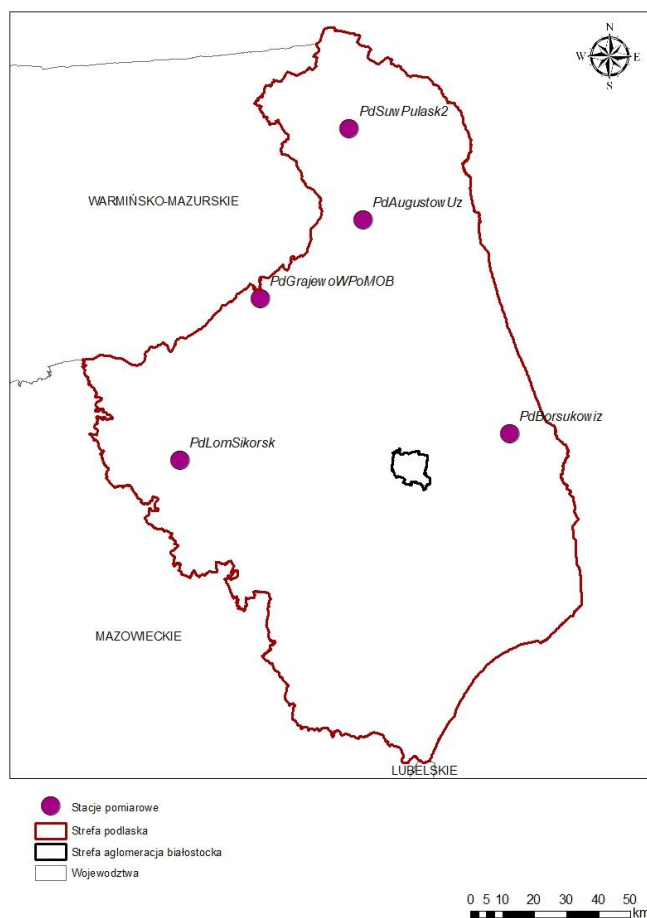
Monitoring zanieczyszczeń powietrza pyłem zawieszonym PM_{2,5} w latach 2020 – 2021 w strefie podlaskiej realizowany był w oparciu o cztery stacje tła miejskiego i jedną stację tła pozamiejskiego (stacje w Augustowie, Grajewie, Łomży, Suwałkach oraz w m. Borsukowizna). Natomiast monitoring zanieczyszczeń benzo(a)pirenem był prowadzony na stacjach w Augustowie, Łomży i Suwałkach.

Tabela 1. Stanowiska pomiarowe w strefie podlaskiej.

Lp.	Stanowisko	Kod krajowy stacji	Typ pomiaru	Typ stanowiska	Współrzędne geograficzne
1.	Augustów, Uzdrowisko	PdAugustowUz	automatyczny	tła miejskiego	53°51'09,5"N 22°59'04,6"E
2.	Borsukowizna, Szkółka Leśna ¹	PdBorsukowiz	automatyczny	tła pozamiejskiego	53°12'55,8"N 23°38'31,8"E
3.	Grajewo ul. Wojska Polskiego ¹	PdGrajewoWPoMOB	automatyczny	tła miejskiego	53°38'23,3"N 22°28'13,0"E
4.	Łomża, ul. Sikorskiego	PdLomSikorsk	manualny, automatyczny	tła miejskiego	53°10'53,0"N 22°03'15,8"E
5.	Suwałki, ul. Pułaskiego 26	PdSuwPulask2	manualny	tła miejskiego	54°06'57,8"N 22°56'19,5"E

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GIOŚ

¹ na stanowisku nie monitoruje się benzo(a)pirenu

Rysunek 1 Lokalizacja stanowisk pomiarowych w strefie podlaskiej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GIOŚ

4. Wyniki pomiarów poziomów pyłu zawieszonego PM_{2,5} i benzo(a)pirenu w latach 2020 – 2021 w strefie podlaskiej.

W tabeli poniżej przedstawiono wyniki pomiarów stężeń pyłu zawieszonego PM_{2,5} i benzo(a)pirenu w latach 2020 – 2021 ze stacji monitoringu zlokalizowanych w strefie podlaskiej. Jednostką odpowiedzialną za prowadzenie pomiarów był Główny Inspektorat Ochrony Środowiska.

Tabela 2. Wyniki pomiarów stężeń pyłu zawieszonego PM_{2,5} i benzo(a)pirenu w latach 2020-2021 ze stacji monitoringu zlokalizowanych w strefie podlaskiej.

Lp.	Stanowisko	Kod krajowy stacji	Rok	pył PM _{2,5}	benzo(a)piren
				S _a [μg/m ³]	S _a [ng/m ³]
<i>Norma zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu</i>				20	1
1.	Łomża, ul. Sikorskiego 48/94	PdLomSikorsk	2020	22	5
			2021	25	5
2.	Suwałki, ul. Pułaskiego 26	PdSuwPulask2	2020	10	2
			2021	14	2
3.	Augustów, Uzdrowisko	PdAugustowUz	2020	18	-
			2021	18	3
4.	Borsukowizna, Szkółka Leśna	PdBorsukowiz	2020	8	-
			2021	8	-
5.	Grajewo, ul. Wojska Polskiego	PdGrajewoWPOMOB	2020	17	-
			2021	19	-

 Przekroczenie poziomów normatywnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Inspektora Ochrony Środowiska

W latach 2020 – 2021 w strefie podlaskiej funkcjonowało pięć stanowisk pomiarowych pyłu zawieszonego PM_{2,5}. Najwyższe wartości przekraczające średnioroczny poziom dopuszczalny pyłu zawieszonego PM_{2,5} zmierzono na stacji w Łomży w 2021 r. (25 μg/m³). Na pozostałych stacjach w analizowanym okresie nie zanotowano przekroczenia średniorocznego poziomu dopuszczalnego pyłu PM_{2,5}.

Stężenie benzo(a)pirenu mierzone na trzech stanowiskach pomiarowych w strefie podlaskiej (Łomża, Suwałki i Augustów) wynosiło od 2 do 5 ng/m³ i przekraczało poziom docelowy.

5. Zmiana wielkości emisji pyłu zawieszonego PM_{2,5} i benzo(a)pirenu w strefie podlaskiej w 2021 r. w odniesieniu do 2018 r.

W niniejszym rozdziale dokonano analizy zmiany wielkości emisji zanieczyszczeń dla których opracowano w 2020 r. *Program ochrony powietrza dla strefy podlaskiej (uchwała Nr XIX/236/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 8 czerwca 2020 r. zmieniająca uchwałę w sprawie określenia „Programu ochrony powietrza dla strefy podlaskiej”)*, tj. porównano wielkość emisji pyłu zawieszonego PM_{2,5} i benzo(a)pirenu w 2018 r oraz w 2021 r.

Tabela 3. Wielkość emisji zanieczyszczeń wg kategorii SNAP z terenu strefy podlaskiej w 2018 i 2021 r.

Lp.	Źródło emisji	SNAP	2018 r.		2021 r.	
			PM2,5 [Mg/rok]	B(a)P [kg/rok]	PM2,5 [Mg/rok]	B(a)P [kg/rok]
1.	Procesy spalania w sektorze produkcji i transformacji energii	01	78,5	176,3	83,6	8,7
2.	Procesy spalania w sektorze usług oraz rolnictwie i leśnictwie	02 bez 0202	27,8	17,6	15,8	9,5
3.	Procesy spalania w przemyśle	03	65,1	186	85,6	13,5
4.	Procesy produkcyjne	04	0,9	0,1	57,4	0,24
5.	Zastosowanie rozpuszczalników i innych produktów	06	0,01	0,01	0,01	0,01
6.	Zagospodarowanie odpadów	09	3,3	0,009	1,9	0,0076
7.	Mieszkalnictwo	0202	7 439,5	4 166,4	7 770,6	3783,4
8.	Transport drogowy	07	485,1	8,9	164,6	4
9.	Ciągniki rolnicze	0806	725,1	-	78,1	-
10.	Kolej	0802	21,9	0,1	4,2	0,08
11.	Rolnictwo	10	369,2	-	360,8	-
12.	Inne źródła emisji i pochłaniania zanieczyszczeń	11	55,4	-	56,2	-
SUMA			9 490,5	4 555,4	8 678,8	3 819,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Inspektora Ochrony Środowiska

Emisja w strefie podlaskiej, dla obu analizowanych zanieczyszczeń była w 2021 r. niższa niż w 2018 r. (łącznie obniżenie emisji pyłu PM_{2,5} o 8,6 %, zaś benzo(a)pirenu o 16,2 %). Znaczny spadek emisji B(a)P jest zauważalny ze źródeł punktowych (SNAP: 01, 02 bez 0202, 03), zaś pyłu PM_{2,5} ze źródeł liniowych (SNAP: 07, 0806 i 0802).

Istotnym w kontekście działań naprawczych jest spadek emisji B(a)P w sektorze mieszkalnictwa (SNAP 0202) o 9,2%, przy jednoczesnym zwiększeniu emisji pyłu PM_{2,5} o 4,5 %. Realizowane działanie naprawcze PdsPdZSO dotyczące ograniczenia emisji substancji z procesu wytwarzania energii cieplnej dla potrzeb ogrzewania i przygotowania ciepłej wody w lokalach mieszkalnych, handlowych, usługowych oraz użyteczności publicznej w miastach na prawach powiatu, miastach siedzibach powiatów strefy podlaskiej oraz w mieście Łapy, powinno prowadzić przede wszystkim do zmniejszenia zarówno emisji B(a)P, ale również emisji PM_{2,5}. W szczególności B(a)P jest wskaźnikiem zanieczyszczeń, który jest bezpośrednio związany z emisją zanieczyszczeń w wyniku spalania paliw stałych. Szacuje się, że ponad 99% udziału w emisji B(a)P do atmosfery ma sektor komunalno-bytowy² (w przypadku pyłu PM_{2,5} jest to 88 %). Stąd też stężenie ww. zanieczyszczeń w powietrzu charakteryzuje się silną sezonowością, a największe jego stężenia występują w sezonie grzewczym.

² „ROCZNA OCENA JAKOŚCI POWIETRZA W WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM raport wojewódzki za rok 2021”, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Departament Monitoringu Środowiska, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Białymstoku, Białystok 2022 r.

Porównując wskaźniki emisji KOBIZE³ dla urządzeń grzewczych niespełniających wymogów Ekoprojektu⁴ lub klasy 5 wg PN-EN 303-5 o nominalnej mocy cieplnej $\leq 0,5$ MW, ze wskaźnikami urządzeń spełniających wymogi Ekoprojektu, należy zauważyć, że w przypadku większości urządzeń różnica w emisji B(a)P z urządzeń spełniających wymogi Ekoprojektu w porównaniu z urządzeniami niespełniającymi ww. wymogów jest znacznie wyższa, niż różnica w emisji pyłu PM_{2,5}. Dla przykładu wskaźnik emisji dla węglowych kotłów automatycznych niespełniających wymogów Ekoprojektu lub klasy 5 wg PN-EN 303-5 o nominalnej mocy cieplnej $\leq 0,5$ MW dla odpowiednio pyłu PM_{2,5} oraz B(a)P wynosi odpowiednio 60 oraz 0,015 g/GJ, natomiast dla analogicznych urządzeń grzewczych, które spełniają wymogi Ekoprojektu – odpowiednio 25 oraz 0,00085 g/GJ. Powyższe oznacza, że w przypadku wymiany ww. urządzenia niespełniającego wymogów Ekoprojektu lub klasy 5 na urządzenie spełniające ww. wymagania, zostałyby osiągnięta redukcja emisji odpowiednio o 58,3 % w przypadku PM_{2,5} oraz 94,3 % w przypadku B(a)P. Stąd też w wyniku wymiany nieefektywnych urządzeń grzewczych na te, które spełniają wymagania Ekoprojektu, w pierwszej kolejności powinno być obserwowane zmniejszenie w emisji B(a)P.

Biorąc pod uwagę powyższe, można wywnioskować, iż odnotowane zmniejszenie emisji B(a)P w sektorze mieszkalnictwa w porównywanym roku 2018 i 2021 może wynikać z realizacji działania naprawczego PdsPdZSO, polegającego na likwidacji nieefektywnych urządzeń grzewczych, a niewielki wzrost emisji pyłu PM_{2,5} w roku 2021 względem roku 2018, może być spowodowany np. nieco większą, w porównaniu do roku 2018, emisją ze spalania w urządzeniach grzewczych w gospodarstwach domowych, wynikającą z warunków pogodowych występujących w sezonie grzewczym.

6. Analiza działań naprawczych realizowanych na podstawie uchwały Nr XIX/236/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 8 czerwca 2020 r. zmieniającej uchwałę w sprawie określenia „Programu ochrony powietrza dla strefy podlaskiej”.

Program ochrony powietrza, stanowiący akt prawa miejscowego, nakłada szereg obowiązków na organy administracji, podmioty korzystające ze środowiska, osoby fizyczne niebędące podmiotem korzystającym ze środowiska, jeżeli są właścicielami kotłów na paliwo stałe o mocy do 1 MW oraz inne jednostki organizacyjne szczebla wojewódzkiego, powiatowego i gminnego. Obowiązki te szczegółowo określa harmonogram rzeczowo-finansowy. W ramach realizacji *Programu ochrony powietrza dla strefy podlaskiej* podstawowym zadaniem organów administracji i innych jednostek oraz podmiotów korzystających ze środowiska jest terminowa realizacja działań zawartych w harmonogramie rzeczowo-finansowym.

³ „Wskaźniki emisji zanieczyszczeń ze spalania paliw dla źródeł o nominalnej mocy cieplnej do 5 MW, zastosowane do automatycznego wyliczenia emisji w raporcie do Krajowej bazy za rok 2022” Krajowy Ośrodek Bilansowania i Zarządzania Emisjami, Instytut Ochrony Środowiska PIB, Warszawa 2023

⁴ zgodnie z rozporządzeniem Komisji (UE) 2015/1189 z dnia 28 kwietnia 2015 r. w sprawie wykonania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/125/WE w odniesieniu do wymogów dotyczących ekoprojektu dla kotłów na paliwo stałe

Wskazane poniżej działania określone w *uchwale Nr XIX/236/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 8 czerwca 2020 r. zmieniającej uchwałę w sprawie określenia „Programu ochrony powietrza dla strefy podlaskiej”* są działaniami priorytetowymi niezbędnymi do realizacji w celu osiągnięcia zakładanego w *Programie* efektu ekologicznego, tj. takiego ograniczenia emisji pyłu zawieszonego PM_{2,5} i benzo(a)pirenu, aby poziomy: dopuszczalny pyłu PM_{2,5} oraz docelowy poziom B(a)P były dotrzymane w terminie do dnia 30 czerwca 2026 r.

Tabela 4. Wykaz działań naprawczych przewidzianych do realizowania w strefie podlaskiej wprowadzonych uchwałą Nr XIX/236/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 8 czerwca 2020 r.

Numer działania	Kod działania	Nazwa działania
1.	PdsPdZSO*	Ograniczenie emisji substancji z procesu wytwarzania energii cieplnej dla potrzeb ogrzewania i przygotowania ciepłej wody w lokalach mieszkalnych, handlowych, usługowych oraz użyteczności publicznej w miastach na prawach powiatu, miastach siedzibach powiatów strefy podlaskiej oraz w mieście Łapy
2.	PdsPdInZe	Szczegółowa inwentaryzacja źródeł niskiej emisji – ogrzewania lokali mieszkalnych, handlowych, usługowych oraz użyteczności publicznej w gminach miejskich oraz miastach będących siedzibą gmin miejsko-wiejskich strefy podlaskiej
3.	PdsPdHrFi	Opracowanie i przyjęcie w miastach na prawach powiatu oraz miastach siedzibach powiatów strefy podlaskiej oraz w mieście Łapy szczegółowego harmonogramu rzeczowo-finansowego
4.	PdsPdObZi	Zwiększanie powierzchni zieleni w Łomży
5.	PdsPdEdEk	Edukacja ekologiczna

Źródło: *uchwała Nr XIX/236/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 8 czerwca 2020 r.*

* działanie na obszarze miasta Łomża zostało zaktualizowane *uchwałą XLIV/611/2022 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 czerwca 2022 r. zmieniającą uchwałę w sprawie określenia „Programu ochrony powietrza dla strefy podlaskiej”*.

Poniżej zamieszczono wyciąg z opisu powyższych działań oraz przedstawiono stan zaawansowania ich realizacji. Szczegółowy opis działań naprawczych znajduje się w *uchwale Nr XIX/236/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 8 czerwca 2020 r.*

1. Ograniczenie emisji substancji z procesu wytwarzania energii cieplnej dla potrzeb ogrzewania i przygotowania ciepłej wody w lokalach mieszkalnych, handlowych, usługowych oraz użyteczności publicznej w miastach na prawach powiatu, miastach siedzibach powiatów strefy podlaskiej oraz w mieście Łapy (kod działania PdsPdZSO). Termin realizacji 30.06.2026 r.

Przedmiotowe działanie realizowane jest poprzez:

- a) podłączenie do sieci ciepłowniczej i likwidację innego sposobu ogrzewania,
- b) wymianę ogrzewania węglowego na elektryczne,
- c) wymianę starych kotłów węglowych na nowe zasilane ręcznie,
- d) wymianę starych kotłów węglowych na nowe zasilane automatycznie,
- e) wymianę kotłów węglowych na kotły opalane biomasą zasilane automatycznie,
- f) wymianę kotłów węglowych na kotły opalane pelletem zasilane automatycznie,
- g) wymianę ogrzewania węglowego na gazowe,
- h) wymianę ogrzewania węglowego na olejowe,
- i) wymianę ogrzewania węglowego na pompę ciepła.

Zgodnie z zapisami uchwały Nr XIX/236/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 8 czerwca 2020 r. przedmiotowe działania zakładają ograniczenie emisji poprzez likwidację indywidualnych systemów grzewczych i zastąpienie ich ogrzewaniem bezemisyjnym lub niskoemisyjnym. Jedynie w obszarach, gdzie występuje brak możliwości technicznych przyłączenia do sieci ciepłowniczej lub gazowej, jest dopuszczona wymiana na kotły na paliwa stałe spełniające wymagania ekoprojektu. Do ogrzewania bezemisyjnego zalicza się podłączenie do sieci ciepłowniczej lub ogrzewanie elektryczne, pompy ciepła (lub inne źródła odnawialnej energii), zaś do ogrzewania niskoemisyjnego zalicza się kotły gazowe oraz olejowe.

Odpowiedzialni za realizację działania są użytkownicy kotłów na paliwo stałe o mocy mniejszej niż 1,0 MW: osoby fizyczne, przedsiębiorcy i osoby prawne oraz samorząd gminny odnośnie majątku gminy i samorząd powiatowy odnośnie majątku powiatu.

Tabela 5. Liczba kotłów, które powinny zostać wymienione w miastach na prawach powiatów i miastach siedzibach powiatów w strefie podlaskiej oraz m. Łapy, efekt ekologiczny działania PdsPdZSO do połowy 2026 roku.

Lp.	Miasto	Szacowana liczba kotłów do wymiany w latach 2021-2026	Szacowany efekt ekologiczny – obniżenie emisji pyłu PM _{2,5} [Mg] (łącznie w latach 2021-2026)	Szacowany efekt ekologiczny – obniżenie emisji B(a)P [kg] (łącznie w latach 2021-2026)
1.	Augustów	3006	198,9	90,10
2.	Bielsk Podlaski	3120	202,9	92,40
3.	Grajewo	1971	135,2	60,44
4.	Hajnówka	2512	198,5	68,90
5.	Łapy	2010	113,1	51,4
6.	Kolno	1061	82,2	36,79
7.	Mońki	1171	96,1	42,99
8.	Sejny	591	45,9	20,76
9.	Siemiatycze	2162	149,0	67,78
10.	Sokółka	2587	174,2	79,23
11.	Wysokie Mazowieckie	1258	97,0	44,14
12.	Zambrów	1297	127,7	57,16
13.	Łomża*	1953	209,4	45,9
14.	Suwałki	3514	317,7	143,85

Źródło: uchwała Nr XIX/236/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 8 czerwca 2020 r.

* liczba kotłów przewidziana do wymiany została zaktualizowana uchwałą XLIV/611/2022 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 czerwca 2022 r. zmieniającą uchwałę w sprawie określenia „Programu ochrony powietrza dla strefy podlaskiej”.

Stan zaawansowania realizacji działania naprawczego PdsPdZSO w latach 2021 – 2022 w odniesieniu do wartości zaplanowanej przedstawiono w tabeli 6.

Tabela 6. Stan zaawansowania realizacji działania naprawczego PdsPdZSO w latach 2021 – 2022.

Lp.	Miasto	Stan zaawansowania realizacji działania naprawczego PdsPdZSO w odniesieniu do wartości zaplanowanej do wykonania w roku	
		2021 r.	2022 r.
1.	Augustów	18 %	21,42 %
2.	Bielsk Podlaski	11 %	13,11 %
3.	Grajewo	32 %	20,78 %
4.	Hajnówka	11 %	13,88 %

5.	Łapy	9 %	19,78 %
6.	Kolno	35 %	25,64 %
7.	Mońki	20 %	32,09 %
8.	Sejny	8 %	25,93 %
9.	Siemiatycze	12 %	4,80 %
10.	Sokółka	10 %	18,14 %
11.	Wysokie Mazowieckie	10 %	8,66 %
12.	Zambrów	8 %	10,08 %
13.	Łomża	12 %	22,14 %
14.	Suwałki	25 %	16,46 %

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Sprawozdania z realizacji Programu ochrony powietrza oraz Planu działań krótkoterminowych dla strefy podlaskiej w 2021 r.* przyjętego uchwałą Nr 259/4741/2022 Zarządu Województwa Podlaskiego z dnia 30 marca 2022 r. oraz *Sprawozdania z realizacji Programu ochrony powietrza oraz Planu działań krótkoterminowych dla strefy podlaskiej w 2022 r.* przyjętego uchwałą Nr 329/6170/2023 Zarządu Województwa Podlaskiego z dnia 23 marca 2023 r.

Stan zaawansowania realizacji działania naprawczego PdsPdZSO w latach 2021 – 2022 w poszczególnych miastach jest zróżnicowany i wynosi od 8 % w Sejnach i Zambrowie do 35 % w Kolnie w 2021 r. oraz od 4,80 % w Siemiatyczach do 32,09 % w Mońkach w 2022 r. Należy przy tym zauważyć, iż nastąpił znaczny wzrost stopnia realizacji zadania rok do roku (stopień realizacji zadania zwiększył się w 9 z 14 miast). Wpływ na wzrost ilości wymienionych źródeł ciepła może mieć fakt, iż w 12 miastach (z 14, które mają obowiązek wymiany kotłów) działają tzw. gminne punkty konsultacyjne, które na podstawie porozumień podpisanych z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku realizują zadania w zakresie wdrażania programu „Czyste Powietrze”.

2. Szczegółowa inwentaryzacja źródeł niskiej emisji – ogrzewania lokali mieszkalnych, handlowych, usługowych oraz użyteczności publicznej w gminach miejskich oraz miastach będących siedzibą gmin miejsko-wiejskich strefy podlaskiej (kod działania PdsPdInZe). Za realizację działania odpowiedzialne są wyżej wskazane samorządy gminne. Termin realizacji 31.12.2021 r.

Jednostki samorządu gminnego w ramach działania PdsPdInZe zostały zobligowane do przeprowadzenia inwentaryzacji źródeł niskiej emisji z uwzględnieniem informacji niezbędnych do zamieszczenia w centralnej ewidencji budynków, w których lub na potrzeby których eksploatowane są źródła spalania paliw o nominalnej mocy cieplnej mniejszej niż 1 MW. Inwentaryzacja miała na celu wykazanie sposobu ogrzewania każdego lokalu ogrzewanego indywidualnie: mieszkalnego, użyteczności publicznej oraz lokali, w których prowadzona jest działalność handlowa i rzemieślnicza. Przedmiotowe działanie zostało zrealizowane w 2021 r. w 82 % (inwentaryzację przeprowadziły 32 z 39 zobligowanych gmin).

3. Opracowanie i przyjęcie w miastach na prawach powiatów oraz miastach siedzibach powiatów strefy podlaskiej oraz w mieście Łapy szczegółowego harmonogramu rzeczowo-finansowego (kod działania PdsPdHrFi). Za realizację działania odpowiedzialne są wyżej wskazane samorządy gminne. Termin realizacji 31.03.2022 r.

W ramach działania PdsPdHrFi wskazane jednostki samorządu gminnego, na podstawie inwentaryzacji indywidualnych systemów grzewczych miały opracować szczegółowy harmonogram rzeczowo-finansowy realizacji działania PdsPdZSO. Przedmiotowe działanie naprawcze zostało zrealizowane na koniec I kwartału 2022 r. w 64 % (harmonogram rzeczowo-finansowy opracowało 9 z 14 zobligowanych gmin).

4. Zwiększanie powierzchni zieleni w Łomży (kod działania PdsPdObZi). Odpowiedzialny za realizację działania jest samorząd gminny. Termin realizacji 30.06.2026 r.

Działanie polega na tworzeniu zielonej infrastruktury (rozumianej jako sieć wysokiej jakości naturalnych i seminaturalnych obszarów, która jest strategicznie planowana, projektowana i zarządzana w celu dostarczenia szerokiego wachlarza usług ekosystemowych oraz ochrony różnorodności biologicznej), funkcyjnych obszarów zielonych, rewitalizacji zieleni oraz wzbogacaniu terenów zieleni (zagęszczaniu, dosadzeniach) w mieście Łomża, sprzyjających poprawie warunków mikroklimatycznych i powodujących poprawę wymiany ciepłej. Przedmiotowe działanie nie obejmuje wykonywania nasadzeń zastępczych wykonywanych w ramach budów, przebudów infrastruktury drogowej i przestrzennej. Przewidziany do uzyskania efekt rzeczowy (wskaźnik realizacji zadania) i efekt ekologiczny zadania przedstawiono poniżej.

Tabela 7. Wskaźniki [ha] realizacji działania PdsPdObZi w Łomży w okresie 2021 – 2026 oraz szacowany efekt ekologiczny [Mg].

Lp.	Miasto	Wskaźnik realizacji - powierzchnia terenów zielonych w latach 2021 – 2026 [ha/rok]	Efekt ekologiczny – obniżenie emisji pyłu PM _{2,5} [Mg]	
			Na rok	Łącznie w latach 2021 – 2026
1.	Łomża	4,2	0,042	0,252

Źródło: uchwała Nr XIX/236/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 8 czerwca 2020 r.

Stopień realizacji zadania w 2021 r. wyniósł ok. 20 %, zaś w 2022 r. ponad 57 %.

5. Edukacja ekologiczna (kod działania PdsPdEdEk). Za realizację działania odpowiedzialne są wszystkie samorządy gminne i powiatowe na terenie strefy podlaskiej. Termin realizacji 30.06.2026 r.

W ramach tego działania przewidziano w latach 2021 – 2025 akcje edukacyjne promujące wymianę źródeł ciepła, termomodernizację oraz wspierające zachowania proekologiczne w zakresie ogrzewania indywidualnego i przyzwyczajzeń transportowych z minimalną częstotliwością:

- coroczny udział w jednej z ogólnopolskich akcji edukacyjnych z zakresu ochrony środowiska i poprawy jakości powietrza – odpowiedzialny samorząd powiatowy;

- coroczne przygotowanie i przeprowadzenie jednej akcji edukacyjnej dotyczącej ochrony i poprawy jakości powietrza – odpowiedzialny samorząd powiatowy;
- coroczny udział w jednej z ogólnopolskich akcji edukacyjnych z zakresu ochrony środowiska i ochrony powietrza – odpowiedzialny samorząd gminny;
- coroczne przygotowanie i przeprowadzenie dwóch akcji edukacyjnych z zakresu ochrony i poprawy jakości powietrza – odpowiedzialny samorząd gminny (w roku 2026 jedna akcja);

W 2021 r. akcje edukacyjne przeprowadziły 63 ze 131 jednostek samorządu terytorialnego, dla których przewidziano realizację przedmiotowego zadania, co daje 48 % wykonania zadania. W 2022 r. stan realizacji zadania wyniósł 70,80 % (akcje edukacyjne zostały przeprowadzone przez 127 ze 131 jednostek samorządu terytorialnego, przy czym w 46 jednostkach akcje zostały wykonane w niepełnym zakresie).

Diagnoza istniejącego stanu w zakresie jakości powietrza na terenie województwa podlaskiego, określona w *Programie ochrony powietrza dla strefy podlaskiej* wskazuje, że główną przyczyną przekroczeń poziomów dopuszczalnych pyłów zawieszonych, a także poziomu docelowego benzo(a)pirenu jest tzw. niska emisja, czyli emisja pochodząca ze spalania paliw stałych w indywidualnych źródłach wytwarzania ciepła i przygotowania ciepłej wody. Pozostałe rodzaje emisji mają zdecydowanie mniejszy udział w zanieczyszczeniu powietrza tymi substancjami.

Na wysokość emisji z indywidualnych systemów grzewczych istotny wpływ ma także rodzaj i sprawność stosowanych urządzeń grzewczych. W gospodarstwach domowych często funkcjonują przestarzałe źródła ciepła o niskiej sprawności i niekorzystnych parametrach emisyjnych. Stan techniczny znacznej części kotłów, w których odbywa się spalanie paliw w celach grzewczych jest niezadowolający, pomimo trwającego już procesu wymiany tych kotłów. Ponadto nierzadkie są przypadki stosowania paliw wysokoemisyjnych oraz odpadów powstających w gospodarstwach domowych, które mają różny skład i po spaleniu mogą być bardzo niebezpieczne dla zdrowia ludzi oraz środowiska. Tego typu działania świadczą o nieznaności prawa, ale również o braku świadomości o rodzajach i ilościach substancji chemicznych dostających się do powietrza w wyniku spalania odpadów. Czynniki powyżej wymienione w połączeniu z niekorzystnymi warunkami rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń w powietrzu, jakie często występują w okresie zimowym (grzewczym), tj. inwersje temperatur, niskie prędkości wiatrów, decydują o występowaniu przekroczeń poziomów normatywnych stężeń zanieczyszczeń w powietrzu.

Uwzględniając powyższe w niniejszym opracowaniu dokonano analizy stanu zaawansowania realizacji działania PdsPdZSO (na podstawie złożonych sprawozdań z realizacji *Programu* w 2021 r. oraz 2022 r.) w odniesieniu do wartości zaplanowanej do wykonania w danym roku sprawozdawczym na terenie gmin wskazanych w *Programie*, w których użytkownicy kotłów na paliwo stałe o mocy mniejszej niż 1,0 MW mają obowiązek ograniczenia emisji substancji z procesu wytwarzania energii cieplnej dla potrzeb ogrzewania i przygotowania ciepłej wody w lokalach mieszkalnych, handlowych,

usługowych oraz użyteczności publicznej. Stan zaawansowania realizacji działania naprawczego PdsPdZSO w latach 2021 – 2022 w odniesieniu do wartości zaplanowanej przedstawiono w tabeli 6.

Analiza sprawozdań z realizacji *Programu ochrony powietrza dla strefy podlaskiej* w latach 2021-2022 wykazała, iż niezwykle trudne jest wyegzekwowanie od osób fizycznych wymiany urządzeń grzewczych na spełniające wysokie wymagania w zakresie wielkości emisji substancji do powietrza (np. spełniające wymagania ekoprojektu), czy też urządzenia zasilane z odnawialnych źródeł energii. Wobec czego należy podjąć dodatkowe działania, które wspomogą realizację działania PdsPdZSO, tj. kontrole indywidualnych urządzeń grzewczych w budynkach mieszkalnych powiązane z informowaniem użytkowników urządzeń grzewczych o konieczności wymiany starych, nieefektywnych źródeł energii cieplnej.

7. Informacje dotyczące planowanych do podjęcia działań mających na celu poprawę skuteczności działań określonych w *Programie ochrony powietrza dla strefy podlaskiej*.

W wyniku analizy działań naprawczych wprowadzonych *uchwałą Nr XIX/236/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 8 czerwca 2020 r.*, uwzględniając zapisy *Aktualizacji Krajowego Programu Ochrony Powietrza do 2025 r. (z perspektywą do 2030 r. oraz do 2040 r.)* ogłoszonej w Monitorze Polskim z dnia 31 grudnia 2021 r. (M.P. z 2021 r. poz. 1200), wprowadza się działanie naprawcze pn. Kontrole indywidualnych urządzeń grzewczych w budynkach mieszkalnych przez właściwe służby w miastach siedzibach powiatów w strefie podlaskiej oraz w Suwałkach i Łapach (kod działania PdsPdKon).

Zadanie w zakresie kontroli urządzeń grzewczych w budynkach mieszkalnych na terenie miasta Łomży zostało określone w *uchwale XLIV/611/2022 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 czerwca 2022 r. zmieniającej uchwałę w sprawie określenia „Programu ochrony powietrza dla strefy podlaskiej”*, wobec czego dla miasta Łomży nie przewiduje się nałożenia obowiązku dodatkowych kontroli.

Przeprowadzone kontrole mają przyczynić się do zintensyfikowania dostosowania użytkowanych systemów grzewczych do obowiązujących wymagań, a także do zmiany stosowanych paliw, a pośrednio do poprawy jakości powietrza w strefie podlaskiej.

Działania podjęte w ramach zadania PdsPdKon powinny dotyczyć:

- kontrolowania gospodarstw domowych w zakresie przestrzegania zakazu spalania odpadów w urządzeniach grzewczych,
- przestrzegania zapisów *Programu ochrony powietrza dla strefy podlaskiej* (który stanowi akt prawa miejscowego) w zakresie wymiany urządzeń grzewczych,
- informowania o dostępnych sposobach dofinansowania wymiany kotłów, co stanowić będzie zachętę dla mieszkańców do zmiany sposobu ogrzewania na niskoemisyjny,
- udostępniania mieszkańcom numeru telefonu (Urzędu Miasta/Straży Miejskiej) oraz formularza internetowego do zgłaszania wszelkich przypadków naruszeń dotyczących ochrony powietrza wraz z wymienieniem dokładnej listy zakazów, sposobów rozpoznania ich naruszania (w celu ograniczenia liczby fałszywych alarmów) oraz minimalnych informacji, potrzebnych jednostce do podjęcia interwencji.

Kontrola jest działaniem niezbędnym, polegającym na weryfikacji stopnia wdrażania działań z *Programu* oraz przestrzegania zakazu spalania odpadów. Przeprowadzone kontrole mogą wpłynąć na dostosowanie użytkowanych systemów grzewczych do obowiązujących wymagań, a także na zmianę stosowanych paliw, co pośrednio przyczyni się do poprawy jakości powietrza w strefie. Kontrole powinni prowadzić przeszkoleni i upoważnieni pracownicy gmin lub straż miejska. Kontrolą powinni być objęci właściciele nieruchomości w zakresie stosowania indywidualnych źródeł spalania w sektorze bytowo-komunalnym.

Kontrole należy prowadzić regularnie, ze zwiększoną intensywnością w okresie grzewczym (październik – kwiecień). Kontrole powinny być prowadzone w miejscach, w których istnieje prawdopodobieństwo spalania nieekologicznych paliw, eksploatacja źródła ciepła niespełniającego standardów niskoemisyjnych, bądź niewłaściwego eksploatacja źródła ciepła. Ponowne przeprowadzenie kontroli w tym samym obiekcie może być podyktowane jedynie uzasadnionym podejrzeniem o niedostosowaniu się do zalecenia wydanego przez kontrolera podczas poprzedniej kontroli. Prowadzone kontrole mogą być łączone z innymi czynnościami, jak np. inwentaryzacja, przegląd kominiarski, edukacja ekologiczna. Ponadto średni czas reakcji na zgłoszenia mieszkańców dotyczące nieprawidłowości w korzystaniu z kotłów na paliwo stałe lub spalania odpadów powinien wynosić nie więcej niż 12 godzin od zgłoszenia. W przypadku miast, w których nie ma straży miejskiej czas 12 godzin wyliczany jest w odniesieniu do czasu pracy urzędu miasta.

Minimalna liczba kontroli do przeprowadzenia w ciągu roku – 20 % liczby urządzeń grzewczych wyznaczonych do wymiany na dany rok. Kontrole należy prowadzić w latach 2024 – 2026. Koszt jednej kontroli oszacowano na poziomie 1 000 zł.

Tabela 8. Minimalna liczba kontroli do przeprowadzenia w poszczególnych jednostkach samorządu terytorialnego w latach 2024 – 2026.

Lp.	Miasto	Minimalna liczba kontroli do przeprowadzenia [szt.]		
		Łączna w latach 2024 – 2026	Na rok w latach 2024 – 2025	W roku 2026
1.	Augustów	270	110	50
2.	Bielsk Podlaski	280	114	52
3.	Grajewo	177	72	33
4.	Hajnówka	225	92	41
5.	Łapy	181	74	33
6.	Kolno	96	39	18
7.	Mońki	106	43	20
8.	Sejny	54	22	10
9.	Siemiatycze	194	79	36
10.	Sokółka	233	95	43
11.	Wysokie Mazowieckie	113	46	21
12.	Zambrów	118	48	22
13.	Suwałki	317	129	59

Źródło: opracowanie własne

8. Harmonogram realizacji działania naprawczego PdsPdKon.

Tabela 9. Harmonogram działania PdsPdKon – kontrole indywidualnych urządzeń grzewczych w budynkach mieszkalnych przez właściwe służby w miastach siedzibach powiatów w strefie podlaskiej oraz w Suwałkach i Łapach.

1.	Kod działania naprawczego	PdsPdKon
2.	Klasyfikacja działania naprawczego	Inne – kontrola palenisk
3.	Kategoria działania naprawczego	Działanie zintegrowane z programem ochrony powietrza i planem działań krótkoterminowych
4.	Podmiot/organ odpowiedzialny za realizację działania naprawczego (poziom administracyjny)	Burmistrzowie miast siedziby powiatów w strefie podlaskiej oraz Prezydent Suwałk i Burmistrz Łap
5.	Zakres czasowy działania naprawczego	Średnioterminowe – na okres nie dłuższy niż 4 lata
6.	Szacunkowe koszty realizacji działania naprawczego, waluta	Łącznie: 2 364 000 zł, w tym: I etap – 963 000 zł II etap – 963 000 zł III etap – 438 000 zł
7.	Wskazanie proponowanych źródeł finansowania działania naprawczego	Budżet gminy
8.	Sektor źródłowy uwzględniony w działaniu naprawczym	Sektor bytowo-komunalny
9.	Skala przestrzenna działania	Miasta siedziby powiatów w strefie podlaskiej oraz miasto Suwałki i miasto Łapy
10.	Planowana realizacja	Planowane
11.	Planowany termin rozpoczęcia realizacji działania naprawczego	(rok-miesiąc-dzień) I etap – 2024-01-01 II etap – 2025-01-01 III etap – 2026-01-01
12.	Planowany termin zakończenia realizacji działania naprawczego	(rok-miesiąc-dzień) I etap – 2024-12-31 II etap – 2025-12-31 III etap – 2026-06-30
13.	Planowany termin osiągnięcia efektu realizacji działania naprawczego	(rok-miesiąc-dzień) I etap – 2024-12-31 II etap – 2025-12-31 III etap – 2026-06-30
14.	Wskaźniki monitorowania postępu dla działania naprawczego	Liczba przeprowadzonych kontroli – 20 % liczby urządzeń grzewczych wyznaczonych do wymiany na dany rok
15.	Redukcja emisji w ciągu roku osiągnięta w wyniku realizacji działania [kt/r*]	Brak możliwości oszacowania – działanie wspomagające realizację działania PdsPdmZSO

Źródło: opracowanie własne

9. Kierunki działań.

Działania kierunkowe są to wszelkie działania, będące przykładami dobrej praktyki w zagospodarowaniu przestrzennym, działalności gospodarczej oraz życiu codziennym społeczeństwa, które w miarę możliwości technicznych i ekonomicznych powinny być wdrażane do codziennej praktyki. Ich stosowanie spowoduje znaczne obniżenie emisji do powietrza pyłów zawieszonych i zanieczyszczeń niesionych w pyle. Obniżenie emisji zanieczyszczeń w sposób bezpośredni przekłada się na obniżenie stężeń tych zanieczyszczeń w powietrzu, a co za tym idzie na lepsze warunki życia mieszkańców województwa podlaskiego. Działania te powinny być realizowane przez władze samorządowe, poszczególne zakłady przemysłowe i usługowe, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe zlokalizowane na terenie województwa oraz przez mieszkańców województwa.

Działania kierunkowe możliwe do podjęcia, szczególnie w obszarach przekroczeń substancji w powietrzu, ale także poza tymi obszarami, które będą skutkować redukcją poziomów substancji w powietrzu szczegółowo opisano w *uchwale Nr XIX/236/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 8 czerwca 2020 r. zmieniającej uchwałę w sprawie określenia „Programu ochrony powietrza dla strefy podlaskiej”*.

Jednocześnie w celu zweryfikowania działania systemu zachęt i akcji informujących o możliwości pozyskania funduszy na cele określone w zadaniu PdsPdZSO dokonano analizy, w których gminach (zobligowanych *Programem* do realizacji działania naprawczego PdsPdZSO) funkcjonują tzw. gminne punkty konsultacyjno-informacyjne, które na podstawie porozumień podpisanych z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku realizują zadania w zakresie wdrażania programu „Czyste Powietrze”. W ramach zawieranych porozumień Gminy tworzą punkt konsultacyjno-informacyjny, w którym realizują szereg działań, takich jak m.in. udzielanie informacji o programie „Czyste powietrze” osobom zainteresowanym złożeniem Wniosku o dofinansowanie, wsparcie Wnioskodawców w zakresie przygotowywania Wniosków o dofinansowanie, w tym pod kątem spełnienia wymagań określonych w programie, zagwarantowanie dostępności dla wnioskodawców przeszkolonego przez WFOŚiGW pracownika lub pracowników, którzy zapoznali się z dokumentacją programową i znają zasady programu, którzy będą informować o programie, a także pomagać przy wypełnianiu Wniosków o dofinansowanie, organizacja spotkań informujących o zasadach programu dla mieszkańców, rozpowszechnianie informacji o możliwości uzyskania dotacji z Programu poprzez różne kanały dystrybucji, przekazywanie do WFOŚiGW wniosków o dofinansowanie, składanych przez Wnioskodawców w Gminie, pomoc Wnioskodawcom przy rozliczeniu przyznanego dofinansowania, w tym przy poprawnym wypełnianiu wniosku o płatność oraz kompletowaniu wymaganych załączników, jak również podejmowanie działań mających na celu zidentyfikowanie budynków, których właściciele mogliby być potencjalnymi Wnioskodawcami i przedstawienie im korzyści płynących z wzięcia udziału w Programie.

Jednostki samorządu terytorialnego mające swoją siedzibę w miastach, gdzie realizowane jest działanie naprawcze PdsPdZSO, i w których funkcjonują punkty konsultacyjno-informacyjne przedstawiono w tabeli 10.

Tabela 10. Gminne punkty konsultacyjno-informacyjne utworzone na podstawie porozumień z WFOŚiGW w celu wdrażania programu „Czyste Powietrze” utworzone przez JST z siedzibą w miastach, gdzie realizowane jest działanie PdsPdZSO

Lp.	Miasto	JST z punktem konsultacyjnym	
		Urząd Miasta	Urząd Gminy
1.	Augustów	TAK	TAK
2.	Bielsk Podlaski	NIE	NIE
3.	Grajewo	TAK	NIE
4.	Hajnówka	TAK	NIE
5.	Łapy	TAK	Nie dotyczy. Gmina miejsko-wiejska
6.	Łomża	NIE	TAK
7.	Kolno	TAK	TAK
8.	Mońki	TAK	Nie dotyczy. Gmina miejsko-wiejska
9.	Sejny	TAK	TAK
10.	Siemiatycze	NIE	NIE
11.	Sokółka	TAK	Nie dotyczy. Gmina miejsko-wiejska
12.	Wysokie Mazowieckie	TAK	TAK
13.	Zambrów	TAK	TAK
14.	Suwałki	TAK	TAK

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku według stanu na dzień 12.04.2023 r.

Z przedstawionego powyżej zestawienia wynika, że w 11 z 14 analizowanych miast (78,6 %), Burmistrz/Prezydent Miasta utworzył we współpracy z WFOŚiGW punkt konsultacyjno-informacyjny. W sześciu miastach funkcjonują punkty konsultacyjno-informacyjne utworzone zarówno przez gminę miejską (przyjmujące wnioski o dofinansowanie z programu „Czyste Powietrze” od mieszkańców gminy miejskiej), jak i gminę wiejską (przyjmujące wnioski o dofinansowanie z programu „Czyste Powietrze” od mieszkańców gminy wiejskiej). Również we wszystkich trzech gminach miejsko-wiejskich utworzono punkt konsultacyjny. Na terenie miasta Bielsk Podlaski oraz miasta Siemiatycze nie ma punktu konsultacyjno-informacyjnego utworzonego na mocy porozumienia z WFOŚiGW w Białymstoku zarówno przez Burmistrza, jak też przez Wójta Bielska Podlaskiego i Siemiatycz. Przy czym, na terenie Siemiatycz funkcjonuje punkt konsultacyjny utworzony przez WFOŚiGW w Białymstoku, działający w siedzibie Starostwa Powiatowego w Siemiatyczach. Miasto Łomża nie utworzyło punktu konsultacyjno-informacyjnego do obsługi mieszkańców miasta, natomiast na jego terenie funkcjonuje punkt utworzony przez samorząd gminy wiejskiej Łomża, który przyjmuje wnioski o dofinansowanie od mieszkańców gminy wiejskiej Łomża.

Uwzględniając fakt, iż nie we wszystkich wyżej wskazanych miastach funkcjonują punkty konsultacyjne, w celu wzmocnienia systemu zachęt i zintensyfikowania akcji informujących o możliwości pozyskania środków na cele określone w zadaniu PdsPdZSO, a tym samym zwiększenia stopnia realizacji przedmiotowego zadania, należy dążyć

do zwiększenia ilości działających punktów konsultacyjno-informacyjnych realizujących zadania w zakresie wdrażania programu „Czyste Powietrze”. Punkty te powinny być uruchomione przez samorządy miast: Bielsk Podlaski, Siemiatycze oraz Łomża.

10. Uwarunkowania wynikające z dokumentów, planów zagospodarowania przestrzennego i programów krajowych oraz wojewódzkich.

Aktualizacja Programu ochrony powietrza jest jednym z elementów polityki ekologicznej danego obszaru, tak, więc zaproponowane w nim działania muszą być zintegrowane z obowiązującymi krajowymi, wojewódzkimi i lokalnymi planami, programami, strategiami. Przedmiotowy dokument powinien wpisywać się w realizację celów makroskalowych oraz celów regionalnych i lokalnych. Konieczne jest przy tym uwzględnienie uwarunkowań gospodarczych, ekonomicznych i społecznych.

Na stan arosanitarny danej strefy, czyli m.in. tworzenie się lokalnych obszarów przekroczeń, oddziałuje nie tylko emisja zanieczyszczeń, ale również sposób zagospodarowania przestrzennego obszaru, pokrycie terenu, lokalne możliwości przewietrzania itp. Natomiast możliwości zmian w wielkości i rodzaju emisji (np. z indywidualnych palenisk domowych, czy z komunikacji) są silnie uzależnione od istniejących zapisów w strategiach rozwoju powiatu i gminy, w planach zagospodarowania przestrzennego, a także od planów rozwoju komunikacji, możliwości rozwoju sieci energetycznych, czy gazowych, od rodzaju i skali planowanych inwestycji oraz możliwości finansowych władz lokalnych, podmiotów gospodarczych i osób fizycznych.

Obecnie głównym dokumentem strategicznym UE w sprawie jakości powietrza jest „Program czystego powietrza dla Europy”. Określono w nim dwa główne cele na 2030 r.: zmniejszenie liczby przedwczesnych zgonów z powodu pyłu zawieszonego i ozonu o 52 % oraz zmniejszenie obszaru ekosystemu przekraczającego limity eutrofizacji do 35 %, przy założeniu realizacji obu celów poprzez połączenie środków regulacyjnych i nieregulacyjnych.

W Europejskim Zielonym Ładzie nałożono na UE zobowiązanie do działań na rzecz zmniejszenia zanieczyszczenia powietrza z głównych sektorów gospodarki, które mają największy wpływ na stan powietrza oraz do sprostania powiązanych ze sobą wyzwaniom związanym z zanieczyszczeniem powietrza oraz ograniczeniu emisji gazów cieplarnianych.

W ramach tworzenia *Aktualizacji Programu ochrony powietrza dla strefy podlaskiej* przeanalizowano poniższe dokumenty krajowe, wojewódzkie i miejscowe. Przedstawiono te informacje z poszczególnych dokumentów i planów, które są znaczące dla wniosków zawartych w Programie.

10.1 Uwarunkowania zewnętrzne wynikające z polityki ekologicznej państwa.

Główną zasadą polityki ekologicznej państwa polskiego jest przyjęta w Konstytucji RP zasada zrównoważonego rozwoju, której podstawowym założeniem jest takie prowadzenie działań we wszystkich dziedzinach gospodarki i życia społecznego, aby zachować zasoby i walory środowiska w jak najlepszym stanie, przy jednoczesnym

zachowaniu trwałości funkcjonowania procesów przyrodniczych oraz naturalnej różnorodności biologicznej.

➤ **Strategia zrównoważonego rozwoju Polski do 2025**

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Polski ma służyć przede wszystkim stworzeniu warunków dla takiego stymulowania procesów rozwoju, aby w jak najmniejszym stopniu zagrażały one środowisku. Konieczne jest sukcesywne eliminowanie procesów i działań gospodarczych szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi, promowanie sposobów gospodarowania "przyjaznych środowisku" oraz przyśpieszanie procesów przywracania środowiska do właściwego stanu, wszędzie tam, gdzie nastąpiło naruszenie równowagi przyrodniczej. Realizacja tych postulatów nie może jednak jednocześnie powodować niepożądanego zmniejszania tempa wzrostu gospodarczego, ani poszerzać marginesu ubóstwa, czyli pogłębiania lub powstawania nowych napięć społecznych i zagrożeń ekonomicznych.

Do działań przewidzianych w Strategii Zrównoważonego Rozwoju Polski do 2025 roku przyjęto bezpośrednie zastosowanie niektórych zasad określonych w Deklaracji z Rio, tzn.:

- zasada 1, stwierdzająca prawo człowieka do zdrowego i produktywnego życia w zgodzie z przyrodą oraz określająca człowieka jako podmiot rozwoju zrównoważonego,
- zasada 2, określająca suwerenne prawa narodów do korzystania z ich zasobów naturalnych, bez powodowania szkód w innych krajach,
- zasada 3, stwierdzająca równe prawa do rozwoju obecnej i przyszłych generacji,
- zasada 4, określająca rolę ochrony środowiska, jako integralnej składowej procesu rozwoju zrównoważonego,
- zasada 5, określająca konieczność włączenia przeciwdziałania ubóstwu, we wszystkich jego formach i patologiach do procesów rozwoju zrównoważonego,
- zasada 7, określająca obowiązek działań krajowych i współpracy na rzecz równowagi ekosystemów,
- zasada 8, określająca konieczność zmian trendów konsumpcji i produkcji,
- zasada 10, określająca konieczność udziału społeczeństwa w zarządzaniu zasobami środowiska i procesach podejmowania decyzji w rozwoju zrównoważonym,
- zasada 11, określająca kierunki rozwoju legislacji krajowych, integrujących aspekty ekologiczne i rozwojowe,
- zasada 13 o obowiązku odpowiedzialności i naprawy szkód wyrządzonych w środowisku oraz ofiarom zdegradowanego środowiska,
- zasada 16 o obowiązku ponoszenia kosztów zanieczyszczeń przez producenta tych zanieczyszczeń oraz o internalizacji zewnętrznych kosztów środowiskowych do cen produktów, co oznacza opłaty wnoszone przez użytkowników środowiska,
- zasada 17 o ocenach oddziaływania na środowisko jako instrumentu zarządzania w skali krajowej i międzynarodowej,

- zasada 27 o obowiązku współpracy Państw i społeczeństw w dobrej wierze i duchu partnerstwa, dla realizacji zasad rozwoju zrównoważonego.

➤ **Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej** - Uchwała nr 67 Rady Ministrów z dnia 16 lipca 2019 r. (M.P. 2019 r. poz. 794)

Polityka ekologiczna państwa 2030 (PEP2030) jest jedną z podstaw prowadzenia polityki ochrony środowiska w Polsce, a także jedną z dziewięciu strategii, stanowiących fundament zarządzania rozwojem kraju.

Cel główny PEP2030 to: Rozwój potencjału środowiska na rzecz obywateli i przedsiębiorców. Cele szczegółowe PEP2030 zostały określone w odpowiedzi na zidentyfikowane w diagnozie najważniejsze trendy w obszarze środowiska, w sposób umożliwiający zharmonizowanie kwestii związanych z ochroną środowiska z potrzebami gospodarczymi i społecznymi. Cele szczegółowe dotyczą zdrowia, gospodarki i klimatu. Realizacja celów środowiskowych będzie wspierana przez cele horyzontalne, dotyczące edukacji ekologicznej oraz efektywności funkcjonowania instrumentów ochrony środowiska.

Cele szczegółowe będą realizowane poprzez kierunki interwencji:

- Zrównoważone gospodarowanie wodami, w tym zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki oraz osiągnięcie dobrego stanu wód,
- Likwidacja źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza lub istotne zmniejszenie ich oddziaływania,
- Ochrona powierzchni ziemi, w tym gleb,
- Przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska oraz zapewnienie bezpieczeństwa biologicznego, jądrowego i ochrony radiologicznej,
- Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym ochrona i poprawa stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu,
- Wspieranie wielofunkcyjnej i trwale zrównoważonej gospodarki leśnej,
- Gospodarka odpadami w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym,
- Zarządzanie zasobami geologicznymi poprzez opracowanie i wdrożenie polityki surowcowej państwa,
- Wspieranie wdrażania ekoinnowacji oraz upowszechnianie najlepszych dostępnych technik BAT,
- Przeciwdziałanie zmianom klimatu,
- Adaptacja do zmian klimatu oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych,
- Edukacja ekologiczna, w tym kształtowanie wzorców zrównoważonej konsumpcji,
- Usprawnienie systemu kontroli i zarządzania ochroną środowiska oraz doskonalenie systemu finansowania.

Do projektów strategicznych PEP2030 należą:

- Czyste powietrze,
- Audyty krajobrazowe,
- Opracowanie i wdrożenie spójnej i kompleksowej Polityki Surowcowej Państwa,
- GreenEvo – akcelerator zielonych technologii,

- Leśne Gospodarstwa Węglowe,
 - Budownictwo drewniane,
 - Adaptacja do zmian klimatu,
 - Kompleksowy program adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatycznych do roku 2020,
 - Woda dla rolnictwa.
- **Aktualizacja Krajowego Programu Ochrony Powietrza do 2025 r. (z perspektywą do 2030 oraz do 2040)** – komunikat Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 30 grudnia 2021 r. w sprawie Aktualizacji Krajowego Programu Ochrony Powietrza (Monitor Polski z 2021 r. poz. 1200).

Dokument jest aktualizacją średniookresowej strategii poprawy jakości powietrza w Polsce, tj. KPOP. Głównym celem aKPOP jest ochrona zdrowia i komfortu życia mieszkańców oraz środowiska naturalnego jako całości, w szczególności - pilna poprawa stanu powietrza na obszarach stref, w których – jak wynika z corocznie przeprowadzanej przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska oceny jakości powietrza - stwierdzane są w dalszym ciągu przekroczenia poziomów dopuszczalnych i docelowych niektórych zanieczyszczeń.

Kierunkami interwencji prowadzącymi do osiągnięcia celów szczegółowych, tj. osiągnięcia i dotrzymania co najmniej standardów jakości powietrza określonych w prawodawstwie unijnym oraz krajowym, będą:

- utrzymanie priorytetu poprawy jakości powietrza oraz rozwój systemu oceny jakości powietrza poprzez zwiększenie liczby stacji pomiarowych uwzględnionych w pomiarach jakości powietrza w ramach PMS,
- ograniczenie wielkości emisji zanieczyszczeń powietrza z sektora bytowo-komunalnego,
- ograniczenie wielkości emisji zanieczyszczeń powietrza z sektora transportu drogowego,
- poprawa jakości środowiska i warunków życia w mieście poprzez udoskonalenie infrastruktury,
- zwiększenie udziału czystej energii, ciepła, rozwój odnawialnych źródeł energii,
- edukacja ekologiczna,
- zapewnienie finansowania przedsięwzięć ukierunkowanych na poprawę jakości powietrza.

Ze względu na nieosiągnięcie celów KPOP do 2020 r. na obszarze wszystkich stref w kraju, celami szczegółowymi aKPOP będzie ich kontynuacja:

- osiągnięcie w możliwie krótkim czasie poziomów dopuszczalnych i docelowych niektórych substancji, określonych w dyrektywie 2008/50/WE i 2004/107/WE oraz utrzymanie ich na tych obszarach, na których są dotrzymywane, a w przypadku pyłu drobnego PM_{2,5} także pułapu stężenia ekspozycji oraz Krajowego Celu Redukcji Narażenia,

- osiągnięcie w perspektywie do roku 2030 stężeń niektórych substancji w powietrzu na poziomach wskazanych przez WHO oraz nowych wymagań wynikających z regulacji prawnych projektowanych przepisami prawa unijnego.
- **Polityka Energetyczna Polski do 2040 roku (PEP)** – obwieszczenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 2 marca 2021 r. w sprawie polityki energetycznej państwa do 2040 r. (Monitor Polski 2021 r. poz. 264)

Polityka energetyczna Polski do 2040 r. wyznacza ramy transformacji energetycznej w naszym kraju. Opiera się na trzech filarach. Są to: sprawiedliwa transformacja, zeroemisyjny system energetyczny oraz dobra jakość powietrza. Niskoemisyjna transformacja energetyczna będzie sprzyjała zmianom modernizacyjnym całej polskiej gospodarki, gwarantując bezpieczeństwo energetyczne, dbając o sprawiedliwy podział kosztów i ochronę najbardziej wrażliwych grup społecznych.

Dokument stanowi wkład w realizację Porozumienia paryskiego zawartego w 2015 r. podczas 21. konferencji stron Ramowej konwencji ONZ w sprawie zmian klimatu (COP21), z uwzględnieniem przeprowadzenia transformacji w sposób sprawiedliwy i solidarny. Polityka energetyczna Polski do 2040 r. uwzględnia także wyzwania związane z dostosowaniem gospodarki do m.in. unijnych uwarunkowań dotyczących celów klimatyczno-energetycznych na 2030 r., Europejskiego Zielonego Ładu czy planu odbudowy gospodarczej po pandemii COVID-19.

Celem polityki energetycznej państwa jest bezpieczeństwo energetyczne, przy zapewnieniu konkurencyjności gospodarki, efektywności energetycznej i zmniejszeniu oddziaływania sektora energii na środowisko, przy optymalnym wykorzystaniu własnych zasobów energetycznych.

Filary polityki energetycznej Polski do 2040 r.:

1. Sprawiedliwa transformacja

Oznacza zapewnienie nowych możliwości rozwoju regionom i społecznościom, które zostały najbardziej dotknięte negatywnymi skutkami przekształceń w związku z niskoemisyjną transformacją energetyczną. Chodzi także o zapewnienie nowych miejsc pracy i gałęzi przemysłu uczestniczących w przekształceniach sektora energii. Działania związane z transformacją rejonów węglowych będą wspierane kompleksowym programem rozwojowym. W transformacji uczestniczyć będą także indywidualni odbiorcy energii, którzy z jednej strony zostaną osłonięci przed wzrostem cen nośników energii, a z drugiej strony będą zachęceni do aktywnego udziału w rynku energii. Dzięki temu transformacja energetyczna będzie przeprowadzona w sposób sprawiedliwy i każdy – nawet małe gospodarstwo domowe – będzie mógł w niej uczestniczyć. Transformacja energetyczna może stworzyć ok. 300 tys. nowych miejsc pracy w branżach związanych z odnawialnymi źródłami energii, energetyką jądrową, elektromobilnością, infrastrukturą sieciową, cyfryzacją czy termomodernizacją budynków.

2. Zeroemisyjny system energetyczny

Jest to kierunek długoterminowy, w którym zmierza transformacja energetyczna. Zmniejszenie emisyjności sektora energetycznego będzie możliwe poprzez wdrożenie energetyki jądrowej i energetyki wiatrowej na morzu oraz zwiększenie roli energetyki rozproszonej i obywatelskiej. Chodzi także o zaangażowanie energetyki przemysłowej, przy jednoczesnym zapewnieniu bezpieczeństwa energetycznego poprzez przejściowe stosowanie technologii energetycznych opartych m.in. na paliwach gazowych.

3. Dobra jakość powietrza

Dzięki inwestycjom w transformację sektora ciepłowniczego, elektryfikację transportu oraz promowanie domów pasywnych i zeroemisyjnych (wykorzystujących lokalne źródła energii), w widoczny sposób poprawi się jakość powietrza, która ma wpływ na zdrowie społeczeństwa. Najważniejszym rezultatem transformacji – odczuwalnym przez każdego obywatela – będzie zapewnienie czystego powietrza w Polsce.

Za globalną miarę realizacji celu PEP2040 przyjęto poniższe wskaźniki:

- 60 % udziału węgla w wytwarzaniu energii elektrycznej w 2030 r.,
- 21 % OZE w finalnym zużyciu energii brutto w 2030 r.,
- wdrożenie energetyki jądrowej w 2033 r.,
- poprawa efektywności energetycznej o 23 % do 2030 r. w stosunku do prognoz z 2007 r.,
- ograniczenie emisji CO₂ o 30 % do 2030 r. (w stosunku do 1990 r.).

PEP 2040 będzie wdrażana przez realizację 8 kierunków, które podzielono na działania. Kierunki i działania obejmują cały łańcuch dostaw energii – od pozyskania surowców, przez wytwarzanie i dostawy energii (przesył i rozdziel), po sposób jej wykorzystania.

Kierunek 1. Optymalne wykorzystanie własnych zasobów energetycznych.

Kierunek 2. Rozbudowa infrastruktury wytwórczej i sieciowej energii elektrycznej.

Kierunek 3. Dywersyfikacja dostaw gazu ziemnego i ropy naftowej oraz rozbudowa infrastruktury sieciowej.

Kierunek 4. Rozwój rynków energii.

Kierunek 5. Wdrożenie energetyki jądrowej.

Kierunek 6. Rozwój odnawialnych źródeł energii.

Kierunek 7. Rozwój ciepłownictwa i kogeneracji.

Kierunek 8. Poprawa efektywności energetycznej.

➤ **Krajowy Plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030 (KPEiK)**

Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030 (KPEiK) został przyjęty przez Komitet do Spraw Europejskich na posiedzeniu w dniu 18 grudnia 2019 KPEiK jest dokumentem przedstawiającym politykę klimatyczno – energetyczną w Polsce, a jego opracowanie wynika z rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1999

z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie zarządzania unią energetyczną i działaniami w dziedzinie klimatu, zmiany rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 663/2009 i (WE) nr 715/2009 dyrektyw Parlamentu Europejskiego i Rady 94/22/WE, 98/70/WE, 2009/31/WE, 2009/73/WE, 2010/31/UE, 2012/27/UE i 2013/30/UE, dyrektyw Rady 2009/119/WE i (EU) 2015/652 oraz uchylenia rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 525/2013 (rozporządzenie 2018/1999).

KPEiK prezentuje kierunki działań oraz spodziewane efekty w pięciu wymiarach unii energetycznej: bezpieczeństwo energetyczne, wewnętrzny rynek energii, efektywność energetyczna, obniżenie emisyjności oraz badania naukowe, innowacje i konkurencyjność.

Z punktu widzenia realizacji Programu ochrony powietrza do najbardziej istotnych należą cele i działania przewidziane w KPEiK w następujących wymiarach:

Wymiar „obniżenie emisyjności”:

Poprawa jakości życia mieszkańców Rzeczypospolitej Polskiej, szczególnie ochrona ich zdrowia i warunków życia, z uwzględnieniem ochrony środowiska, z jednoczesnym zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju przez:

- osiągnięcie w możliwie krótkim czasie poziomów dopuszczalnych i docelowych substancji określonych w dyrektywie CAFE i 2004/107/WE, oraz utrzymanie ich na tych obszarach, na których są dotrzymywane, a w przypadku pyłu PM10 także pułapu stężenia ekspozycji oraz krajowego celu redukcji narażenia,
- osiągnięcie w perspektywie do roku 2030 stężeń substancji w powietrzu na poziomach wskazanych przez WHO oraz nowych wymagań wynikających z regulacji prawnych projektowanych przepisami prawa unijnego.

Adaptacja do zmian klimatu przez zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmian klimatu, przez:

- wzrost poziomu lesistości kraju do 31 %;
- zwiększenie pojemności obiektów małej retencji wodnej;
- zwiększenie udziału powierzchni objętej obowiązującymi planami; zagospodarowania przestrzennego w powierzchni geodezyjnej kraju;
- 21 % udział OZE w finalnym zużyciu energii brutto (zużycie łącznie w elektroenergetyce, ciepłownictwie i chłodnictwie oraz na cele transportowe).

Wymiar „efektywność energetyczna”:

- Krajowy cel w zakresie poprawy efektywności energetycznej do 2030 r. na poziomie 23 % (redukcja zużycia energii pierwotnej w porównaniu z prognozami PRIMES 2007).

Wymiar “bezpieczeństwo energetyczne”:

- Wdrożenie energetyki jądrowej, w tym uruchomienie do roku 2033 pierwszego bloku elektrowni jądrowej w Polsce;
- Zmniejszenie do 60 % udziału węgla w wytwarzaniu energii elektrycznej w 2030 roku;
- Dywersyfikacja źródeł i kierunków dostaw gazu ziemnego, w tym zwiększenie możliwości dostaw gazu z kierunków alternatywnych do wschodniego, jak również rozbudowa infrastruktury transportowej i magazynowej gazu ziemnego;
- Rozwój e-mobilności i paliw alternatywnych w transporcie.

Wymiar “wewnętrzny rynek energii”:

Ubóstwo energetyczne:

- Ograniczenie zjawiska ubóstwa energetycznego z uwzględnieniem ochrony wrażliwych grup społecznych;
 - Ochrona odbiorcy wrażliwego paliw gazowych przez przyznawanie ryczałtu na zakup opału;
 - Budowa, rozbudowa i modernizacja wewnętrznej gazowej sieci przesyłowej.
- **Strategia rozwoju energetyki odnawialnej** - realizacja obowiązku wynikającego z Rezolucji Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 8 lipca 1999 r. w sprawie wzrostu wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych (2000 r.)

Zakłada wzrost udziału energii ze źródeł odnawialnych w bilansie paliwowo-energetycznym kraju do 7,5 % w 2010 r. i do 14 % w 2020 r. w strukturze zużycia nośników pierwotnych.

- **Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku** przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 24 września 2019 r.

Jest to dokument, który wyznacza najważniejsze kierunki rozwoju transportu w Polsce. Strategia dotyczy wszystkich sektorów transportu: drogowego, kolejowego, lotniczego, morskiego i wodnego śródlądowego, miejskiego oraz intermodalnego.

Głównym celem krajowej polityki transportowej przedstawionej w strategii jest zwiększenie dostępności transportowej kraju oraz poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu i efektywności sektora transportowego przez utworzenie spójnego, zrównoważonego, innowacyjnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego na poziomie krajowym, europejskim i globalnym. Osiągnięcie tego celu pozwoli na rozwijanie dogodnych warunków, sprzyjających stabilnemu rozwojowi gospodarczemu kraju.

Realizacja celu głównego w perspektywie do 2030 r. wiąże się z wdrażaniem sześciu kierunków interwencji właściwych dla każdej z gałęzi transportu:

- kierunek interwencji 1: budowa zintegrowanej, wzajemnie powiązanej sieci transportowej służącej konkurencyjnej gospodarce;
- kierunek interwencji 2: poprawa sposobu organizacji i zarządzania systemem transportowym;
- kierunek interwencji 3: zmiany w indywidualnej i zbiorowej mobilności;
- kierunek interwencji 4: poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu oraz przewożonych towarów;
- kierunek interwencji 5: ograniczanie negatywnego wpływu transportu na środowisko;
- kierunek interwencji 6: poprawa efektywności wykorzystania publicznych środków na przedsięwzięcia transportowe.

W dokumencie zawarto konkretne projekty strategiczne mające na celu stworzenie spójnej sieci autostrad, dróg ekspresowych i linii kolejowych o wysokim standardzie, rozwiniętej sieci lotnisk, portów morskich i żeglugi śródlądowej oraz systemów transportu publicznego. Założono realizację 22 projektów strategicznych wynikających ze Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju i nowych projektów, kluczowych dla rozwoju systemu transportowego Polski.

Dokument wskazuje także na nowoczesne rozwiązania ułatwiające funkcjonowanie całego sektora transportowego, zmniejszające jego negatywny wpływ na środowisko i klimat, tak aby możliwe było stworzenie zrównoważonego systemu transportowego kraju do 2030 r.

- **Krajowy Program Zwiększania Lesistości.** (Aktualizacja Krajowego programu zwiększania lesistości 2014, Synteza)

KPZL to dokument strategiczny, będący instrumentem polityki leśnej w zakresie kształtowania przestrzeni przyrodniczej kraju. Jego głównym celem jest stworzenie warunków do zwiększenia lesistości Polski do 30 % w 2020 r. i 33 % w 2050 r., zapewnienie optymalnego przestrzenno-czasowego rozmieszczenia zalesień oraz ustalenie priorytetów ekologicznych i gospodarczych i preferencji zalesieniowych gmin. Dokument ten zawiera ogólne wytyczne sporządzania regionalnych planów przestrzennego zagospodarowania w dziedzinie zwiększania lesistości.

10.2 Uwarunkowania zewnętrzne wynikające z polityki dotyczącej ochrony środowiska i planowania przestrzennego w strefie podlaskiej

Ustalając uwarunkowania dla Programu ochrony powietrza wynikające z polityki ochrony środowiska w strefie podlaskiej przeanalizowano szereg dokumentów strategicznych. Wyszczególniono kierunki i działania, których realizacja będzie sprzyjać poprawie stanu aerosanitarnego strefy.

➤ **Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030** przyjęta Uchwałą Nr XVIII/213/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 kwietnia 2020 r

Misja Strategii brzmi: „Ambitne Podlaskie”. Wizja regionu zawarta jest w haśle „4P” Podlaskie jest przedsiębiorcze, partnerskie i perspektywiczne. Wyróżniono następujące cele strategiczne rozwoju podporządkowane realizacji wizji rozwoju województwa podlaskiego oraz cele operacyjne:

1. Dynamiczna gospodarka;
 - a) Przemysły przyszłości;
 - b) Podlaski system otwartych innowacji;
 - c) Lokalna przedsiębiorczość;
 - d) Rewolucja energetyczna i gospodarka obiegu zamkniętego;
 - e) E-podlaskie.
2. Zasobni mieszkańcy;
 - a) Kompetentni mieszkańcy;
 - b) Aktywni mieszkańcy;
 - c) Przestrzeń wysokiej jakości.
3. Partnerski region.
 - a) Dobre zarządzanie;
 - b) Kapitał społeczny;
 - c) Partnerstwa międzynarodowe i ponadregionalne;
 - d) Gościnny region.

Ważne dla realizacji Programu ochrony powietrza są następujące główne kierunki interwencji:

- Wspieranie rozwoju odnawialnych źródeł energii (OZE) i energetyki rozproszonej;
- Rozbudowa i modernizacja infrastruktury energetycznej przesyłowej i dystrybucyjnej, w tym rozwoju inteligentnych systemów przesyłu i dystrybucji energii;
- Rozbudowa sieci gazowniczej;
- Realizacja strategii niskoemisyjnych m.in. w obszarach takich jak: transport publiczny, efektywność energetyczna, jakość powietrza;
- Rozwój i wdrażanie w przedsiębiorstwach, instytucjach i gospodarstwach domowych technologii gospodarki obiegu zamkniętego;
- Edukacja ekologiczna;
- Rozwój i modernizacja infrastruktury komunikacyjnej oraz różnych form transportu (w tym autobusowej komunikacji publicznej);
- Rozwój i modernizacja infrastruktury ochrony środowiska i przestrzeni dla gospodarki o obiegu zamkniętym.

- **Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego do 2030 roku przyjęty** Uchwałą Sejmiku Województwa Podlaskiego Nr XXXVI/474/2021 z dnia 29 listopada 2021 r.

Program stanowi podstawę funkcjonowania systemu zarządzania środowiskiem na szczeblu wojewódzkim. Działania ujęte w Programie mają na celu sukcesywną poprawę stanu środowiska w województwie oraz racjonalne gospodarowanie jego zasobami przy uwzględnieniu potrzeb ciągłego rozwoju społeczno-gospodarczego. Działania te mają przyczynić się także do ograniczania negatywnych skutków zmian klimatu oraz negatywnego wpływu zanieczyszczeń na środowisko naturalne.

Cele Programu określono w ramach poszczególnych obszarów interwencji w oparciu o analizę stanu środowiska. Jednym z obszarów interwencji jest „ochrona klimatu i jakości powietrza”.

W ramach tego obszaru wyznaczono następujące cele:

- 1.1. Spełnianie wymagań w zakresie jakości powietrza.
- 1.2. Adaptacja do zmian klimatu.
- 1.3. Ograniczenie emisji gazów cieplarnianych.
- 1.4. Ograniczenie zanieczyszczenia świetlnego.
- 1.5. Monitoring zanieczyszczenia świetlnego w celu ochrony człowieka, fauny i flory.

oraz kierunki interwencji i typy zadań w ramach poszczególnych kierunków:

– ograniczenie niskiej emisji:

- Rozwój sieci gazowej i ciepłowniczej;
- Ograniczenie źródeł niskiej emisji;
- Rozwój niskoemisyjnych metod produkcji energii elektrycznej;
- Przygotowanie i realizacja gminnych programów ograniczania niskiej emisji;
- Przygotowanie i realizacja planów adaptacji do zmian klimatu;
- Realizacja Programów ochrony powietrza i planów działań krótkoterminowych;
- Dotacje z funduszy z programów pomocowych NFOSiGW oraz Unii Europejskiej;

– zwiększenie efektywności energetycznej budynków i systemów oświetlenia:

- Termomodernizacja budynków i poprawa efektywności energetycznej;
- Rozwój budownictwa pasywnego i energooszczędnego;
- Rozwój umiarkowanego, dostosowanego oświetlenia drogowego i w przestrzeni miejskiej;

– rozwój odnawialnych i alternatywnych źródeł wytwarzania oraz magazynowania energii:

- Promowanie i wprowadzanie instalacji OZE;
- Rozwój instalacji fotowoltaicznej, kolektorów słonecznych, pomp ciepła, mikroinstalacji wiatrowych;

– rozwój zrównoważonego transportu

- Budowa / rozbudowa infrastruktury transportu publicznego;
- Rozbudowa taboru transportu publicznego;

- Promocja i rozwój transportu zbiorowego i transportu przyjaznego środowisku;
- Rozwój i wspieranie ekologicznych form transportu w tym transportu rowerowego i niskoemisyjnych pojazdów komunikacji zbiorowej;
- Zakup pojazdów niskoemisyjnych (elektrycznych, hybrydowych, zasilanych wodorem lub gazem).

➤ **Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego** przyjęty Uchwałą Nr XXXVI/330/17 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 22 maja 2017 roku (Dz. Urz. Woj. Podlaskiego z 2017 r., poz. 2777)

System celów polityki przestrzennej zagospodarowania województwa obejmuje cel strategiczny i 5 celów cząstkowych, stanowiących jego rozwinięcie, odniesionych do kluczowych elementów zagospodarowania województwa, w tym jego obszarów funkcjonalnych.

Cel strategiczny zagospodarowania przestrzennego województwa to: Zrównoważone zagospodarowanie przestrzeni województwa podlaskiego, sprzyjające rozwojowi społeczno-gospodarczemu, spójności społecznej i terytorialnej, konkurencyjności oraz wykorzystaniu potencjału przyrodniczego, kulturowego i położenia przyrodniczego.

W ramach tego celu wyodrębnia się cele cząstkowe - szczegółowe:

Cel 1. Zwiększenie konkurencyjności miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków – wojewódzkiego Białegostoku, subregionalnych Łomży i Suwałk oraz powiatowych w zakresie jakości: infrastruktury funkcji ponadlokalnych publicznych, potencjału gospodarczego, powiązań funkcjonalnych zewnętrznych i struktur przestrzennych zagospodarowania.

Cel 2. Wzmocnienie spójności województwa w procesie zrównoważonego terytorialnie rozwoju i modernizacji zagospodarowania przestrzennego obszarów wiejskich z wykorzystaniem ich potencjału wewnętrznego, specjalizacji regionalnej i położenia przygranicznego.

Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej zewnętrznej i wewnętrznej województwa podlaskiego, poprzez rozwój infrastruktury transportowej, ze zmniejszeniem kosztów środowiskowych oraz telekomunikacyjnej i teleinformatycznej.

Cel 4. Osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego województwa, w tym sieci ekologicznej, walorów dziedzictwa kulturowego i krajobrazowych oraz racjonalne użytkowanie zasobów.

Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej województwa na zagrożenia bezpieczeństwa energetycznego, naturalne i awariami przemysłowymi oraz zdolności obronnych i ochronnych.

Zasady rozwoju infrastruktury transportowej zbieżne z celami Programu ochrony powietrza:

- Preferowanie transportu zbiorowego w największych miastach województwa;

- Kształtowanie struktur przestrzennych minimalizujących potrzebę przemieszczeń mieszkańców;
- Traktowanie ruchu rowerowego jako pełnoprawnego środka transportu;

Kierunki poprawy jakości powietrza i jego ochrony przed emisją zanieczyszczeń powinna zapewnić realizacja wskazań i zaleceń programów ochrony powietrza dla strefy podlaskiej i aglomeracji białostockiej dotyczących:

- Zmniejszenia przekroczeń dopuszczalnych poziomów stężeń monitorowanych substancji;
- Ograniczania emisji ze źródeł energii cieplnej (niskie rozproszone emisje powierzchniowe);
- Ograniczenia emisji liniowych;

Kierunki rozwoju infrastruktury systemu gazowniczego:

- Likwidacja ograniczeń na obszarach zasilanych z istniejącego systemu gazowniczego gazociągami Tietierówka (Białoruś) – Bobrowniki – Białystok celem zaspokojenia zapotrzebowania na paliwo gazowe odbiorców środkowej części województwa;
- Zapewnienie dostaw gazu odbiorcom pozostałej części woj. podlaskiego oraz części woj. warmińsko-mazurskiego;
- Rozbudowa sieci dystrybucyjnej na bazie LNG.

Kierunki rozwoju infrastruktury systemu zaopatrzenia w ciepło:

- Zapewnienie ciągłości dostaw ciepła i dostosowanie systemu ciepłowniczego do potrzeb wynikających z rozwoju jednostek osadniczych;
- Wspieranie działań zmniejszających zużycie ciepła;
- Wspieranie ekologizacji systemów energetyki cieplnej;
- Wspieranie wykorzystania odnawialnych źródeł energii cieplnej i tworzenie warunków do ich rozwoju;

- **Regionalny plan transportowy województwa podlaskiego na lata 2021-2027 (z perspektywą do 2030)** przyjęty Uchwałą nr 250/4509/2022 Zarządu Województwa Podlaskiego z dnia 10 lutego 2022 r.

Regionalny plan transportowy województwa podlaskiego na lata 2021-2027 (z perspektywą do 2030 r.) stanowi integralną propozycję zawierającą diagnozę sytuacji transportowej, analizę SWOT oraz jednoznaczne cele uwzględniające różne warianty planistyczne oraz różne scenariusze związane z otoczeniem demograficznym i społeczno-gospodarczym. Sporządzone zostały w jego ramach listy działań priorytetowych oraz wykaz propozycji kryteriów pomocnych w wyborze konkretnych projektów inwestycyjnych.

Jako cel główny Planu transportowego uznano: Stworzenie zintegrowanego, multimodalnego i bezpiecznego systemu transportowego zapewniającego rozwój regionu, wzmacniającego jego wewnętrzną integrację, przeciwdziałającego wykluczeniu transportowemu oraz minimalizującego negatywny wpływ na globalne zmiany klimatu oraz na regionalne środowisko przyrodnicze.

Cele podstawowe to:

- Integracja funkcjonalna regionu w skali kraju i Europy, poprawa jego dostępności i tym samym zwiększenie konkurencyjności i atrakcyjności (inwestycyjnej, osiedleńczej oraz turystycznej).
- Wewnętrzna integracja transportowa regionu, w tym szczególnie integracja centralnej i północnej części województwa oraz wzajemne powiązanie głównych ośrodków subregionalnych, z jednoczesnym lepszym wykorzystaniem sieci europejskich i krajowych dla obsługi w skali regionalnej.
- Ograniczenie zagrożenia wykluczeniem transportowym, obsługa transportowa terenów rzadko zaludnionych, w tym depopulacyjnych, poprawa dostępu do usług publicznych.
- Dalszy rozwój układów komunikacyjnych obszarów funkcjonalnych Białegostoku i trzech miast subregionalnych, w tym powiązanie z krajowym i wojewódzkim układem transportowym oraz stymulowanie na ich obszarze przemian struktury modalnej (w kierunku transportu publicznego i mobilności aktywnej) oraz rozwiązań multimodalnych.
- Upowszechnienie rozwiązań intermodalnych w transporcie towarowym, dalsze usprawnienie obsługi tranzytu.

Jako kluczowe cele horyzontalne uznano:

- A. Minimalizacja negatywnego wpływu na globalne zmiany klimatyczne oraz oddziaływania na środowisko regionu, w tym ograniczenie emisji, zmiany modalne oraz rozwiązywanie problemu krzyżowania się na terenie województwa korytarzy transportowych i ekologicznych.
- B. Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym i kolejowym.

Proponowane działania wskazane w Planie, które będą wpływały na poprawę jakości powietrza w regionie to:

- Przeprowadzanie regularnych remontów dróg wojewódzkich poprawiających stan nawierzchni na obszarach słabo zaludnionych, przede wszystkim w ciągu dróg wojewódzkich DW648/DW668/DW670.
- Wsparcie dla transportu autobusowego (operatorzy działający na terenach depopulacyjnych).
- Budowa na obszarach słabo zaludnionych i depopulacyjnych parkingów P&R i B&R przy dworcach kolejowych w celu zachęcenia do korzystania z transportu kolejowego.
- Próba rozszerzenia oferty autobusowej (w ramach obowiązujących przepisów) przy współdziałaniu Urzędu Marszałkowskiego na obszarach tzw. wykluczenia transportowego, poza głównymi ciągami komunikacyjnymi, przede wszystkim na trasach wymagających przekroczenia granicy powiatów.
- Wsparcie dla rozwiązań alternatywnych na terenach o najniższej gęstości zaludnienia (car sharing, pomoc sąsiedzka, car pooling, autobus na życzenie).
- Przesunięcie modalne – zwiększenie udziału kolei w ruchu pasażerskim między aglomeracyjnym (zwłaszcza w relacji do Warszawy).

- Uspokojenie ruchu w centrach miast. Rozważenie rozszerzania strefy płatnego parkowania w Białymstoku i Suwałkach.
- Dalsze działania w zakresie poprawy wskaźników niskoemisyjności, przede wszystkim w taborze na poziomie regionalnym i aglomeracyjnym w postaci sukcesywnej wymiany taboru w miastach, które tego wymagają.
- Przyspieszenie prac nad nowymi przystankami w Białymstoku. Akcja promocyjna prowadzona wśród okolicznych mieszkańców wokół nowych przystanków kolejowych w celu nakłonienia ich do korzystania z nowych rozwiązań w kolejowym transporcie aglomeracyjnym.
- Budowa parkingów P&R i B&R oraz lokalizacja stacji roweru publicznego przy dworcach kolejowych w miastach, które posiadają system roweru publicznego.

11. Źródła finansowania działań naprawczych

Finansowanie działań naprawczych może być prowadzone ze środków krajowych lub Unii Europejskiej. Obecnie największe możliwości uzyskania dofinansowania istnieją z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku. Rozpoczął się okres finansowania działań i inwestycji z budżetu polityki spójności UE na lata 2021 – 2027. Programy Operacyjne wskazują działania priorytetowe, w tym priorytety w zakresie ochrony środowiska, oraz określają środki, z których będzie można skorzystać przy realizacji programów ochrony powietrza.

- ✓ **Program Fundusze Europejskie dla Podlaskiego na lata 2021-2027** (Uchwała Nr 311/5776/2022 Zarządu Województwa Podlaskiego z dnia 16 grudnia 2022 r.)

Program Fundusze Europejskie dla Podlaskiego na lata 2021-2027 (FEEdP) jest jednym z narzędzi realizacji Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 (SRWP 2030), przyjętej 27 kwietnia 2020 r. przez Sejmik Województwa Podlaskiego. Konsultacje społeczne Programu trwały od 25 listopada do 29 grudnia 2021 roku. Program stanowi jednocześnie instrument realizacji Umowy partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce (UP), która określa strategię interwencji funduszy europejskich w ramach unijnej polityki spójności i wspólnej polityki rybołówstwa w Polsce w latach 2021-2027. Jest programem dwufunduszowym, współfinansowanym z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+). Realizuje pięć celów Polityki Spójności określonych w pakiecie legislacyjnym na lata 2021-2027, w tym cel zgodne z Programem ochrony powietrza: bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej.

W zakresie działań realizowanych w ramach *Programu ochrony powietrza dla strefy podlaskiej* istotne jest finansowanie działań z:

✓ Priorytetu II: Region przyjazny środowisku:

Cel szczegółowy (i): Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych (Działanie 2.1)

W ramach celu szczegółowego planowane są do realizacji:

- kompleksowe inwestycje na rzecz poprawy efektywności energetycznej przedsiębiorstw służące zmniejszeniu zużycia energii elektrycznej i/lub ciepła wraz z montażem odnawialnych źródeł energii oraz systemów zarządzania i magazynowania energii. Beneficjentem tych działań będą mikro- i małe przedsiębiorstwa.
- kompleksowe modernizacje energetyczne obiektów użyteczności publicznej, których właścicielem jest, m.in.: samorząd terytorialny, podległe mu organy i jednostki organizacyjne oraz jednostki zarządzane (np. szpitale, szkoły, zakłady leczenia uzdrowiskowego), właściciele budynków użyteczności publicznej nie związanych z administracją rządową (w tym np. parafie, NGO, niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej, niepubliczne placówki oświatowe).
- kompleksowe modernizacje energetyczne wielorodzinnych budynków mieszkalnych (np.: wspólnot, товариств budownictwa społecznego), w tym budynków komunalnych.
- modernizacje lub wymiany oświetlenia ulicznego na energooszczędne wraz z wymianą słupów oświetleniowych i systemami zarządzania oświetleniem ulicznym.
- przedsięwzięcia z zakresu efektywnych sieci ciepłowniczych i chłodniczych wraz z magazynami ciepła. Będą one polegały na budowie lub modernizacji sieci ciepłowniczych w ramach efektywnych systemów ciepłowniczych i chłodniczych lub systemów ciepłowniczych modernizowanych w celu osiągnięcia takiego statusu.

Projekty w ramach Celu szczegółowego muszą przyczyniać się do zwiększenia efektywności energetycznej budynku/ów lub instalacji objętych projektem w stosunku do stanu wyjściowego określonego w audycie energetycznym. Wybierane do dofinansowania będą przedsięwzięcia o najwyższej efektywności kosztowej i oszczędności energii, przyczyniające się do poprawy jakości powietrza.

Kryteria wyboru projektów będą uwzględniały promocję redukcji zanieczyszczeń powietrza (m.in. takich jak B(a)P, PM10 czy PM2,5), redukcji gazów cieplarnianych, promocję OZE w modernizacji budynków, jakość wykonania, podnoszenie świadomości oszczędności energii użytkowników budynku, walkę z ubóstwem energetycznym.

Cel szczegółowy (ii): Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju (Działanie 2.2)

W ramach celu szczegółowego przewiduje się wsparcie jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła ze wszystkich rodzajów OZE, w szczególności z biomasy, biogazu, energii wiatru, słońca oraz Ziemi (geotermia).

Wspierana będzie:

- produkcja energii i/lub ciepła ze źródeł odnawialnych na sprzedaż, tj. projekty polegające na budowie i rozbudowie odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania energii elektrycznej i/lub ciepła wraz z magazynami energii lub ciepła działającymi na potrzeby danego źródła OZE oraz przyłączeniem do sieci.
- produkcja energii i/lub ciepła ze źródeł odnawialnych z przeznaczeniem na potrzeby własne, tj. projekty dotyczące budowy i rozbudowy odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania energii elektrycznej i/lub ciepła wraz z magazynami działającymi na potrzeby danego źródła OZE oraz przyłączeniem do sieci lub tworzenie wysp energetycznych, gdy przyłączenie obiektu do sieci jest niemożliwe.
- projekty polegające na montażu odnawialnych źródeł energii na budynkach mieszkalnych, w tym budynkach jednorodzinnych na potrzeby własne mieszkańców. W ramach projektów wspierane będą instalacje OZE dopasowane do rocznego zużycia energii elektrycznej i/lub ciepła w budynku.
- rozwój inicjatyw takich, jak klastry energii, czy działalność spółdzielni energetycznych. Stabilność produkcji energii z OZE pomogą zapewnić instalacje hybrydowe łączące w sobie więcej niż jedno źródło OZE.

Wszystkie powyższe typy mają na celu propagowanie energii ze źródeł odnawialnych, źródeł rozproszonych i prosumenckich.

Cel szczegółowy (iv): Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego (Działanie 2.3)

W ramach celu szczegółowego przewiduje się projekty dotyczące adaptacji terenów zurbanizowanych do zmian klimatu. Wdrażane działania będą dotyczyły m.in.: zagospodarowania wód opadowych, zwiększania powierzchni terenów zielonych, nasadzenia drzew, zielonych przystanków, tworzenia zielonych dachów i ścian, sztucznych mokradeł miejskich, lasów miejskich, placów zalewowych, sieci zielonych korytarzy (pełniących funkcję korytarzy wentylacyjnych).

Miasta jako tereny zurbanizowane stanowią wyspy ciepła, które powodują wzrost temperatury otoczenia. Przekłada się to na zaburzenie obiegu wody oraz stosunków hydrologicznych. W celu łagodzenia negatywnych efektów miejskich wysp ciepła należy podjąć działania służące ochronie zieleni wysokiej oraz nowe nasadzenia przyuliczne – zacienianie, oczyszczanie powietrza - szczególną efektywność przynoszą duże drzewa. W zakresie błękitno-zielonej infrastruktury niezbędne będzie tworzenie naturalnych, półnaturalnych i sztucznych terenów i obiektów łączących zieleni i wodę (np. zbiorniki infiltracyjno-retencyjne, stawy retencyjne, niecki i rowy bioretencyjne, zakładanie parków miejskich, ogrodnictwo miejskie, stosowanie przepuszczalnych powierzchni, rewitalizację

cieków, rowy infiltracyjne, powierzchniowe i podziemne zbiorniki szczelne, ogrody deszczowe (również w pojemnikach)) – co będzie stanowiło bezpośrednią odpowiedź na zmiany klimatu dotyczące miast, tj. nawalne deszcze, upały, miejskie wyspy ciepła. Niezbędne jest również zasadzenie zieleni zapewniającej regulację mikroklimatu, która reguluje m.in. liczebność owadów oraz inwestycje w przydomowe zbiorniki retencjonujące wodę oraz instalacje odprowadzające deszczówkę z dachów. W ramach w/w projektów należy unikać stosowania tworzyw sztucznych w elementach projektów z zakresu zielonej infrastruktury.

Cel szczegółowy (vii): Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia (Działanie 2.6)

W celu ochrony różnorodności biologicznej i zapewnienia ciągłości w strukturze krajobrazu realizowane będą m.in. działania z zakresu błękitno – zielonej infrastruktury oraz działania z zakresu ograniczenia zanieczyszczenia (powietrza, gleby, wody, hałasem, świetlnego) nieujęte w innych celach Programu.

✓ Priorytetu VI: Zrównoważona mobilność miejska:

Cel szczegółowy (viii): Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej (Działanie 6.1)

W ramach celu szczegółowego planowany jest zakup, modernizacja niskoemisyjnego i bezemisyjnego taboru na potrzeby transportu publicznego. Transport drogowy jest jednym z sektorów gospodarki odpowiedzialnych za emisję CO₂. Wykorzystywanie paliw kopalnych do zasilania autobusów, powoduje emisję do powietrza szeregu zanieczyszczeń, co znacząco obniża jakość życia mieszkańców. Konieczne jest zatem wykorzystywanie taboru zasilanego paliwem alternatywnym, co ograniczy negatywny wpływ transportu na środowisko. Zakup taboru innego niż bezemisyjny będzie możliwy tylko w przypadku, gdy zakup taboru bezemisyjnego nie będzie uzasadniony z przyczyn eksploatacyjnych lub technicznych.

Istotne jest zapewnienie niezbędnej infrastruktury do obsługi i tankowania/zasilania bezemisyjnymi paliwami alternatywnymi. W związku z tym kolejnym typem wsparcia będzie budowa instalacji do dystrybucji nośników energii dla bezemisyjnego transportu (stacje ładowania pojazdów elektrycznych, stacje tankowania wodoru). Wsparciem będzie również objęty rozwój infrastruktury ładowania i tankowania pojazdów zeroemisyjnych dla użytkowników indywidualnych, zapewniającej niedyskryminacyjny dostęp dla wszystkich użytkowników – jeżeli nie ma możliwości finansowania inwestycji ze źródeł prywatnych.

Ważne jest również wyposażenie dróg/ulic w infrastrukturę służącą obsłudze transportu publicznego (np.: zatoki, podjazdy, zjazdy, pętle) oraz pasażerów (np.: przystanki, wysepki).

Zgodnie z zapisami Strategii na rzecz Zrównoważonej i Inteligentnej Mobilności – europejski transport ku przyszłości, Komisja Europejska chce promować alternatywne

dla indywidualnego transportu formy przemieszczania się w miastach, w tym przede wszystkim komunikację publiczną.

Komunikacja ta ma być powszechnie dostępna, bezpieczna, efektywna i przyjazna środowisku. Podniesienie atrakcyjności transportu zbiorowego wymaga dostosowania go do potrzeb pasażerów, poprawy bezpieczeństwa oraz komfortu. Służyć temu będzie m.in.: budowa/przebudowa przystanków, wysepek, strefowe uspokojenie ruchu, ograniczanie rozmiarów skrzyżowań, poszerzanie chodników oraz działania na rzecz rozwoju systemów biletowych i aplikacji służących mobilności.

Wsparciem zostanie objęta także budowa, przebudowa, rozbudowa liniowej i punktowej infrastruktury transportu publicznego i niezmotoryzowanego, np. zintegrowanych centrów przesiadkowych, parkingów Park&Ride, modernizacja lub budowa buspasów. Inwestycje będą obejmować również tworzenie sieci tras rowerowych wraz z infrastrukturą (np. samoobsługowe stacje naprawy rowerów) oraz parkingów Bike&Ride i innych elementów systemów bezemisyjnej mobilności miejskiej. Zastosowanie tych rozwiązań przyczyni się do integracji różnych gałęzi transportu, a tym samym uczynienia transportu miejskiego atrakcyjniejszym od transportu indywidualnego samochodowego. Budowa lub przebudowa obiektów P+R będzie możliwa pod warunkiem zlokalizowania ich poza centrami miast, w miejscach zapewniających odpowiednią integrację z publicznym transportem zbiorowym.

Uzupełnieniem interwencji będą Inteligentne Systemy Transportowe (wdrożenie nowych/rozbudowa lub modernizacja istniejących systemów telematycznych dedykowanych dla publicznego transportu zbiorowego), a także systemów integracji transportu zbiorowego. Poprawie bezpieczeństwa transportu, zwiększeniu efektywności procesów transportowych oraz ochronie środowiska naturalnego służą Inteligentne Systemy Transportowe, tj. rozwiązania wykorzystujące różnorodne technologie - informatyczne, telekomunikacyjne, automatyki obiektów ruchomych w obszarze transportu drogowego, obejmujące infrastrukturę, pojazdy i ich użytkowników.

✓ **Priorytetu X: Wspieranie energii odnawialnej na potrzeby lokalnych społeczności:**

Cel szczegółowy (ii): Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju (Działanie 10.1).

W ramach celu szczegółowego przewiduje się wsparcie jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła ze wszystkich rodzajów OZE, w szczególności z biomasy, biogazu, biometanu, energii wiatru, słońca oraz Ziemi (geotermia).

Działania mają na celu propagowanie energii ze źródeł odnawialnych, źródeł rozproszonych i prosumenckich wśród społeczności lokalnych. Transformacja energetyczna i przejście na energię odnawialną wpisuje się w zapisy Umowy Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021-2027 w Polsce, mówiące o dążeniu do dekarbonizacji gospodarki. Interwencja w ramach tego celu szczegółowego obejmie produkcję energii i/lub ciepła ze źródeł odnawialnych z przeznaczeniem na potrzeby własne lokalnych społeczności,

tj. projekty dotyczące budowy i rozbudowy odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania energii elektrycznej i/lub ciepła wraz z magazynami działającymi na potrzeby

danego źródła OZE oraz przyłączeniem do sieci lub tworzenie wysp energetycznych, gdy przyłączenie obiektu do sieci jest niemożliwe. W zakresie niniejszego celu szczegółowego realizowane będą wyłącznie innowacyjne technologie OZE, które wymagają szczególnego wsparcia ze względu na niewystarczającą dojrzałość. Wspierane będą te rodzaje OZE, w których brakuje systemów wsparcia operacyjnego lub gdy technologia OZE jest niewystarczająco dojrzała lub charakteryzuje się wyższym ryzykiem albo niższą rentownością, paliw alternatywnych, magazynowania oraz m.in. w projektach przyczyniających się do osiągnięcia samowystarczalności energetycznej. Będzie to sprzyjać ich upowszechnieniu i wykorzystywaniu na szeroką skalę. Wspierane będą również samodzielne projekty dotyczące budowy lub rozbudowy magazynów energii działających na potrzeby danego źródła OZE.

➤ **Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEnIKS) na lata 2021-2027**

Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEnIKS) na lata 2021-2027 to następca unijnego Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (PO IiŚ). Budżet Programu wynosi ponad 25 miliardów euro (w formie dotacji, instrumentów finansowych i instrumentów łączących finansowanie zwrotne oraz dotacyjne) i jest przeznaczony na kluczowe projekty środowiskowe, energetyczne oraz transportowe, a także na wsparcie w obszarze kultury i ochrony zdrowia. Głównym celem Programu jest poprawa warunków rozwoju kraju poprzez budowę infrastruktury technicznej i społecznej zgodnie z założeniami rozwoju zrównoważonego, w tym poprzez obniżenie emisyjności gospodarki transformację w kierunku gospodarki przyjaznej środowisku i o obiegu zamkniętym.

Realizacja Programu FEnIKS 2021-2027 przyczyni się m.in. do zwiększenia efektywności energetycznej mieszkalnictwa, budynków użyteczności publicznej i przedsiębiorstw oraz zwiększenia udział zielonej energii z odnawialnych źródeł energii w końcowym zużyciu energii.

W zakresie działań realizowanych w ramach *Programu ochrony powietrza dla strefy podlaskiej* istotne jest finansowanie działań z:

➤ **Priorytetu I: Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z Funduszu Spójności:**

Cel szczegółowy 2.1.: Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych (Działanie 2.1.1)

Wsparciu w ramach programu będą podlegać działania w zakresie podniesienia efektywności energetycznej budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej, obejmujące m.in. ocieplenie obiektu, wykorzystanie technologii odzysku ciepła, przyłączenie do sieci

ciepłowniczej lub w ograniczonym zakresie gazowej, instalację nowych niskoemisyjnych lub odnawialnych źródeł ciepła lub energii elektrycznej na potrzeby własne, w tym przydomowych magazynów energii i pomp ciepła, wymiany oświetlenia na bardziej energooszczędne, urządzeń umożliwiających indywidualne rozliczenie kosztów dostarczonego ciepła lub chłodu wyposażonych w funkcje zdalnego odczytu oraz zastosowanie systemów zarządzania energią w budynku (BMS), a także modernizację systemów wentylacji i klimatyzacji. Wsparcie na wymianę systemów grzewczych zasilanych stałymi paliwami kopalnymi, tj. węglem kamiennym, torfem, węglem brunatnym, łupkami bitumicznymi, na systemy grzewcze zasilane gazem ziemnym będzie możliwe tylko do końca 2025 r. i tylko w połączeniu z inwestycjami w efektywność energetyczną (renowacją) budynków. W budynkach mieszkalnych wielorodzinnych, użyteczności publicznej i przedsiębiorstw wymiana indywidualnego źródła ciepła opartego na spalaniu paliw kopalnych możliwa będzie w oparciu o hierarchię źródeł ciepła.: 1. Ciepło systemowe 2. Odnawialne Źródła Energii (tj. pompy ciepła). 3. Źródła wykorzystujące paliwo gazowe. Dopiero uzasadnienie dla braku możliwości technicznych lub ekonomicznych może być podstawą wyboru źródła ciepła o niższej hierarchii. W przypadku źródeł ciepła systemowego wymiana źródła opartego na węglu na gazowe będzie możliwe tylko w przypadku, gdy zastosowanie OZE nie będzie technicznie lub ekonomicznie wykonalne. Jeżeli będzie to możliwe, mogą zostać uwzględnione rozwiązania mające na celu wdrożenie technologii wodorowych kwalifikowalnych zgodnie z art. 7 rozporządzenia 2021/1058 ERDF/CF w energetyce i ciepłownictwie.

➤ **Priorytetu II: Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z EFRR:**

Cel szczegółowy 2.1.: Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych (Działanie 2.2.1)

Poprawa efektywności energetycznej jest jednym z podstawowych działań na rzecz gospodarki niskoemisyjnej. Dalsze działania w tym obszarze mają kluczowe znaczenie dla zmniejszenia popytu na energię, w tym ciepło i tym samym na ograniczenie emisji gazów cieplarnianych. Działając w duchu Europejskiej Strategii Fala Renowacji obok redukcji zapotrzebowania na energię potrzebną do ogrzewania, chłodzenia i ciepłej wody do użytku domowego należy prowadzić rozbudowę i modernizację systemów ciepłowniczych.

W ramach sektora energetycznego interwencja powinna dotyczyć rozwoju skojarzonej produkcji energii elektrycznej i ciepła w procesie wysokosprawnej kogeneracji (w tym także energii elektrycznej, ciepła i chłodu w procesie trigeneracji) oraz rozwoju systemów ciepłowniczych i chłodniczych, w tym także magazynów energii przyczyniających się do integracji energii z OZE. Dla systemów ciepłowniczych i chłodniczych, głównymi źródłami ciepła powinno być ciepło ze źródeł kogeneracyjnych, źródeł odnawialnych, paliw dopuszczonych na mocy art. 7 rozporządzenia 2021/1058 ERDF/CF; ciepło odpadowe z procesów przemysłowych lub kombinacja wyżej wymienionych. W zakresie wysokosprawnej kogeneracji wsparcie powinno być dedykowane jednostkom wytwórczym OZE (np. wykorzystujących biomasę, biogaz lub biometan) a także pozostałym

niskoemisyjnych jednostkom wytwórczym (wykorzystującym np. paliwa gazowe, w tym gaz ziemny zgodnie z art.7.1.h (i) Rozporządzenia UE 2021/1058 lub odpadowe), o ile nie przewidziano dla nich dofinansowania w innych priorytetach programu. W przypadku źródeł ciepła systemowego wymiana źródła opartego na węglu na gazowe będzie możliwe tylko w przypadku, gdy zastosowanie OZE nie będzie technicznie lub ekonomicznie wykonalne.

Preferowane będą źródła wykorzystujące energię z OZE i ciepła odpadowego. Projekty dotyczące wykorzystania biomasy powinny uwzględniać zasady minimalizowania ryzyka wylesiania zgodnie z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2001 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych. Ponadto, wspierana będzie modernizacja już istniejącej sieci w kierunku poprawy efektywności energetycznej oraz realizacja projektów związanych z rozwojem systemów ciepłowniczych. Wsparcie dla magazynów energii będzie możliwe także, jako samodzielnych inwestycji, choć preferowane będzie połączenie źródła i magazynu w jednym projekcie. Jeżeli będzie to możliwe, wspierane będzie wykorzystanie rozwiązań mających na celu wdrożenie technologii wodorowych w energetyce i ciepłownictwie. W formie pilotażu wspierane będą rozwiązania oparte na wodorze, jeżeli ich ogólna efektywność energetyczna jest wyższa niż technologii opartych na paliwach kopalnych lub, rozwiązania oparte na wodorze mogą stanowić uzupełnienie technologii opartych na odnawialnych i bezemisyjnych rozwiązaniach. W ramach programu wsparcie mogą otrzymać efektywne systemy ciepłownicze w rozumieniu art.2 pkt 41 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/27/UE o efektywności energetycznej z dnia 25 października 2012 r. w sprawie efektywności energetycznej, zmiany dyrektyw 2009/125/WE i 2010/30/UE oraz uchylecia dyrektyw 2004/8/WE i 2006/32/WE (Dz.Urz. UE L 315 z 14.11.2012, str 1 z późn. zm.) oraz systemy ciepłownicze nieposiadające tego statusu, na inwestycje, których celem jest jego pozyskanie. W przypadku zmiany definicji efektywnego systemu ciepłowniczego określonej w ww. Dyrektywie, zmianie mogą ulec także zasady wsparcia.

Cel szczegółowy 2.2.: Wspieranie energii odnawialnej (Działanie 2.2.2)

Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii jest drugim, obok poprawy efektywności energetycznej, filarem budowy gospodarki niskoemisyjnej. Z uwagi na znaczny potencjał wykorzystania różnych rodzajów energii odnawialnej, ważne jest, aby ich rozwój następował w sposób harmonijny i zrównoważony, tzn. dotyczył różnych technologii wykorzystania OZE i jednocześnie był zgodny z zasadami zrównoważonego rozwoju. Pozostając w duchu postanowień Europejskiego Zielonego Ładu zwiększenie udziału OZE powinno postępować z równoczesnym ograniczaniem wykorzystania stałych paliw kopalnych oraz obniżaniem emisyjności, przy czym zaopatrzenie w energię musi być zarówno bezpieczne, jak i przystępne cenowo dla konsumentów i przedsiębiorstw.

Rozwój OZE powinien opierać się na uwarunkowaniach lokalnych oraz potencjale dostępnych zasobów. Planowane wsparcie będzie dotyczyło instalacji do produkcji energii elektrycznej, instalacji do produkcji ciepła oraz wytwarzania paliw alternatywnych z OZE wraz z magazynami energii działającymi na potrzeby danego źródła OZE lub społeczności energetycznej oraz przyłączeniem do sieci. W ramach działań związanych z inwestycjami

w odnawialne źródła energii planuje się skierować wsparcie także na realizację projektów inwestycyjnych dotyczących instalacji OZE do produkcji energii elektrycznej w budynkach jednorodzinnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą (m.in. magazynów energii, przydomowych punktów ładowania dla samochodów elektrycznych oraz systemów zarządzania energią w domach). Realizacja projektów z zakresu produkcji ciepła przyczyni się do doprowadzenia systemów ciepłowniczych do uzyskania statusu systemów efektywnych. Wspierane będzie również wykorzystanie rozwiązań mających na celu wdrożenie technologii wodorowych zgodnych z zasadą DNSH i kwalifikowalnych zgodnie z art. 7 rozporządzenia 2021/1058 ERDF/CF w energetyce i ciepłownictwie, wykorzystanie wodoru jako paliwa alternatywnego w transporcie, dekarbonizacji przemysłu, produkcji wodoru w nowych instalacjach, magazynowanie wodoru.

Projekty dotyczące wytwarzania energii z OZE oceniane będą głównie poprzez pryzmat kryterium efektywności kosztowej oraz osiągniętych efektów wpisujących się w cele priorytetu. Jednym z czynników branych pod uwagę przy wyborze takich inwestycji do wsparcia, będzie koncepcja opłacalności, czyli najlepszego stosunku wielkości środków unijnych przeznaczonych na uzyskanie 1 MWh energii lub 1 MW mocy zainstalowanej wynikających z budowy danej instalacji. Poza tym o wsparciu takich projektów decydować będą także inne osiągnięte rezultaty w stosunku do planowanych nakładów finansowych (np. wielkość redukcji CO₂). Promowane będą projekty wpływające na wzrost samowystarczalności energetycznej rozumianej, jako lokalne inicjatywy, takie jak klastry energii, spółdzielnie energetyczne czy prosumenci zbiorowi/wirtualni, mający potencjał, by odgrywać wiodącą rolę w polskiej transformacji energetycznej. Wsparcie projektów wykorzystujących energię wody możliwe będzie wyłącznie na istniejących budowlach piętrzących, wyposażonych w hydroelektrownie, przy jednoczesnym zapewnieniu pełnej drożności budowli dla przemieszczeń fauny wodnej. Projekty związane z energetyką wodną nie mogą powodować nieosiągnięcia dobrego stanu lub potencjału jednolitych części wód, nie mogą też pogarszać stanu lub potencjału jednolitych części wód oraz nie mogą mieć znaczącego wpływu na cele ochrony obszarów objętych siecią Natura 2000.

Biomasa, która może być wykorzystywana do produkcji energii musi spełniać zasady zrównoważonego rozwoju zgodne z Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady UE 2018/2001. Istotny wpływ na skalę i sposób wykorzystania OZE będzie mieć także postęp w zakresie technologii OZE, jak i w zakresie technologii magazynowania energii (w szczególności z uwagi na różny stopień sterowalności produkcji). W przypadku OZE w sektorze ciepłownictwa, rozwój wykorzystania technologii magazynowania ciepła pozwala na bardziej efektywne dopasowanie wielkości źródła do wielkości i profilu zapotrzebowania oraz ogranicza potrzebę wykorzystania źródeł szczytowych. Magazyny energii lub ciepła działające na potrzeby danego źródła, mogą stanowić element projektu zwiększającego produkcję energii z OZE (preferowana forma) bądź stanowić oddzielną inwestycję.

Elementem uzupełniającym projektu mogą być działania edukacyjno-informacyjne dotyczące zielonej energii. W szczególności działania info-promo mogą zwiększać świadomość w zakresie transformacji energetycznej, korzyści związanych z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii oraz poprawą jakości powietrza.

➤ **NARODOWY FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ**

Podstawą do przyjmowania i rozpatrywania wniosków o dofinansowanie w Narodowym Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej są programy priorytetowe, które określają zasady udzielania wsparcia oraz kryteria wyboru przedsięwzięć. W większości programów obowiązuje konkursowa formuła oceny złożonych projektów. Listę priorytetowych programów NFOŚiGW zatwierdza corocznie Rada Nadzorcza NFOŚiGW.

Wśród programów priorytetowych w zakresie ochrony atmosfery, pomocnych w realizacji *Programu ochrony powietrza dla strefy podlaskiej*, najistotniejsze są:

✓ Czyste powietrze

Celem Programu „Czyste powietrze” jest poprawa jakości powietrza oraz zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych poprzez wymianę źródeł ciepła i poprawę efektywności energetycznej budynków mieszkalnych jednorodzinnych. Program oferuje dofinansowanie następujących przedsięwzięć:

Część I programu dla Beneficjentów uprawnionych do podstawowego poziomu dofinansowania

Formy dofinansowania

- 1) dotacja
- 2) dotacja na częściową spłatę kapitału kredytu bankowego (**Kredyt Czyste Powietrze dostępny w wybranych bankach**).

Rodzaje wspieranych przedsięwzięć oraz maksymalne kwoty dofinansowania

Opcja 1

Przedsięwzięcie obejmujące demontaż nieefektywnego źródła ciepła na paliwo stałe oraz zakup i montaż pompy ciepła typu powietrze-woda albo gruntowej pompy ciepła do celów ogrzewania lub ogrzewania i cwu.

Dodatkowo mogą być wykonane (dopuszcza się wybór więcej niż jednego elementu z zakresu):

- demontaż oraz zakup i montaż nowej instalacji centralnego ogrzewania lub cwu (w tym kolektorów słonecznych),
- zakup i montaż mikroinstalacji fotowoltaicznej,
- zakup i montaż wentylacji mechanicznej z odzyskiem ciepła,
- zakup i montaż ocieplenia przegród budowlanych, okien, drzwi zewnętrznych, drzwi/bram garażowych (zawiera również demontaż),
- dokumentacja dotycząca powyższego zakresu: audyt energetyczny, dokumentacja projektowa, ekspertyzy.

Kwota maksymalnej dotacji:

- 1) Przedsięwzięcie obejmuje kompleksową termomodernizację:
 - 66 000 zł (z instalacją PV)
 - 60 000 zł (bez instalacji PV)
- 2) Przedsięwzięcie nie obejmuje kompleksowej termomodernizacji:
 - 41 000 zł (z instalacją PV)
 - 35 000 zł (bez instalacji PV)
- 3) Audyt energetyczny: 1 200 zł (dla wszystkich przedsięwzięć)

Opcja 2

Przedsięwzięcie obejmujące demontaż nieefektywnego źródła ciepła na paliwo stałe oraz:

– zakup i montaż innego źródła ciepła niż wymienione w Opcja 1 wskazanego w Załączniku 2 do Programu do celów ogrzewania lub ogrzewania i cwu albo – zakup i montaż kotłowni gazowej w rozumieniu Załącznika 2 do Programu

Dodatkowo mogą być wykonane (dopuszcza się wybór więcej niż jednego elementu z zakresu):

– demontaż oraz zakup i montaż nowej instalacji centralnego ogrzewania lub cwu (w tym kolektorów słonecznych, pompy ciepła wyłącznie do cwu)– zakup i montaż mikroinstalacji fotowoltaicznej,

– zakup i montaż wentylacji mechanicznej z odzyskiem ciepła– zakup i montaż ocieplenia przegród budowlanych, okien, drzwi zewnętrznych, drzwi/bram garażowych (zawiera również demontaż),– dokumentacja dotycząca powyższego zakresu: audyt energetyczny, dokumentacja projektowa, ekspertyzy.

Kwota maksymalnej dotacji:

- 1) Przedsięwzięcie obejmuje kompleksową termomodernizację:
 - 56 000 zł (z instalacją PV)
 - 50 000 zł (bez instalacji PV)
- 2) Przedsięwzięcie nie obejmuje kompleksowej termomodernizacji:
 - 31 000 zł (z instalacją PV)
 - 25 000 zł (bez instalacji PV)
- 3) Audyt energetyczny: 1 200 zł (dla wszystkich przedsięwzięć)

Opcja 3

Przedsięwzięcie nieobejmujące wymiany źródła ciepła na paliwo stałe na nowe źródło ciepła, a obejmujące (dopuszcza się wybór więcej niż jednego elementu z zakresu):

– zakup i montaż wentylacji mechanicznej z odzyskiem ciepła,

– zakup i montaż ocieplenia przegród budowlanych, okien, drzwi zewnętrznych, drzwi/bram garażowych (zawiera również demontaż),

– wykonanie dokumentacji dotyczącej powyższego zakresu: audytu energetycznego, dokumentacji projektowej, ekspertyz.

Kwota maksymalnej dotacji:

- 1) Przedsięwzięcie z kompleksową termomodernizacją: 33 000 zł
- 2) Przedsięwzięcie bez kompleksowej termomodernizacji: 13 000 zł
- 3) Audyt energetyczny: 1 200 zł (dla wszystkich przedsięwzięć)

Beneficjenci

Beneficjenci to osoby fizyczne, będące właścicielami/współwłaścicielami budynków mieszkalnych jednorodzinnych lub wydzielonych w budynkach jednorodzinnych lokali mieszkalnych z wyodrębnioną księgą wieczystą, o dochodzie rocznym nieprzekraczającym kwoty 135 000 zł.

W przypadku uzyskiwania dochodów z różnych źródeł, dochody sumuje się, przy czym suma ta nie może przekroczyć kwoty 135 000 zł.

Część II programu dla Beneficjentów uprawnionych do podwyższonego poziomu dofinansowania

Formy dofinansowania

- 1) dotacja
- 2) dotacja z prefinansowaniem
- 3) dotacja na częściową spłatę kapitału kredytu bankowego (**Kredyt Czyste Powietrze dostępny w wybranych bankach**)
- 4) pożyczka dla gmin, jako uzupełniające finansowanie dla Beneficjentów (*uruchomienie w późniejszym terminie*)

Rodzaje wspieranych przedsięwzięć oraz maksymalne kwoty dofinansowania

Opcja 1

Przedsięwzięcie obejmujące demontaż nieefektywnego źródła ciepła na paliwo stałe oraz:

- zakup i montaż pompy ciepła typu powietrze-woda albo
- gruntowej pompy ciepła do celów ogrzewania lub ogrzewania i cwu.

Dodatkowo mogą być wykonane (dopuszcza się wybór więcej niż jednego elementu z zakresu):

- demontaż oraz zakup i montaż nowej instalacji centralnego ogrzewania lub cwu (w tym kolektorów słonecznych),
- zakup i montaż mikroinstalacji fotowoltaicznej,
- zakup i montaż wentylacji mechanicznej z odzyskiem ciepła,
- zakup i montaż ocieplenia przegród budowlanych, okien, drzwi zewnętrznych, drzwi/bram garażowych (zawiera również demontaż),
- dokumentacja dotycząca powyższego zakresu: audyt energetyczny, dokumentacja projektowa, ekspertyzy.

Kwota maksymalnej dotacji:

- 1) Przedsięwzięcie obejmuje kompleksową termomodernizację:
 - 99 000 zł (z instalacją PV)
 - 90 000 zł (bez instalacji PV)

- 2) Przedsięwzięcie nie obejmuje kompleksowej termomodernizacji:
 - 59 000 zł (z instalacją PV)
 - 50 000 zł (bez instalacji PV)
- 3) Audyt energetyczny: 1 200 zł (dla wszystkich przedsięwzięć)

Opcja 2

Przedsięwzięcie obejmujące demontaż nieefektywnego źródła ciepła na paliwo stałe oraz:

- zakup i montaż innego źródła ciepła niż wymienione w Opcja 1 do celów ogrzewania lub ogrzewania i cwu albo
- zakup i montaż kotłowni gazowej w rozumieniu Załącznika 2a do Programu.

Dodatkowo mogą być wykonane (dopuszcza się wybór więcej niż jednego elementu z zakresu):

- demontaż oraz zakup i montaż nowej instalacji centralnego ogrzewania lub cwu (w tym kolektorów słonecznych, pompy ciepła wyłącznie do cwu),
- zakup i montaż mikroinstalacji fotowoltaicznej,
- zakup i montaż wentylacji mechanicznej z odzyskiem ciepła,
- zakup i montaż ocieplenia przegród budowlanych, okien, drzwi zewnętrznych, bram garażowych (zawiera również demontaż),
- dokumentacja dotycząca powyższego zakresu: audyt energetyczny, dokumentacja projektowa, ekspertyzy.

Maksymalna kwota dotacji:

- 1) Przedsięwzięcie obejmuje kompleksową termomodernizacją:
 - 81 000 zł (z instalacją PV)
 - 72 000 zł (bez instalacji PV)
- 2) Przedsięwzięcie nie obejmuje kompleksowej termomodernizacji:
 - 41 000 zł (z instalacją PV)
 - 32 000 zł (bez instalacji PV)
- 3) Audyt energetyczny: 1 200 zł (dla wszystkich przedsięwzięć)

Opcja 3

Przedsięwzięcie nieobejmujące wymiany źródła ciepła na paliwo stałe na nowe źródło ciepła, a obejmujące (dopuszcza się wybór więcej niż jednego elementu z zakresu):

- zakup i montaż wentylacji mechanicznej z odzyskiem ciepła,
- zakup i montaż ocieplenia przegród budowlanych, okien, drzwi zewnętrznych, drzwi/bram garażowych (zawiera również demontaż),
- wykonanie dokumentacji dotyczącej powyższego zakresu: audytu energetycznego, dokumentacji projektowej, ekspertyz.

Kwota maksymalnej dotacji:

- 1) Przedsięwzięcie obejmuje kompleksową termomodernizację: 48 000 zł
- 2) Przedsięwzięcie nie obejmuje kompleksowej termomodernizacji: 25 000 zł
- 3) Audyt energetyczny: 1 200 zł (dla wszystkich przedsięwzięć)

Beneficjenci

- Beneficjenci to osoby fizyczne, które łącznie spełniają następujące warunki:
 - 1) są właścicielami/współwłaścicielami budynku mieszkalnego jednorodzinnego lub wydzielonego w budynku jednorodzinnym lokalu mieszkalnego z wyodrębnioną księgą wieczystą;
 - 2) przeciętny miesięczny dochód na jednego członka ich gospodarstwa domowego nie przekracza kwoty:
 - a) 1894 zł w gospodarstwie wieloosobowym,
 - b) 2651 zł w gospodarstwie jednoosobowym.
- W przypadku prowadzenia działalności gospodarczej, roczny przychód beneficjenta z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej za rok kalendarzowy, za który ustalony został przeciętny miesięczny dochód, nie przekroczył czterdziestokrotność kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę określonego w rozporządzeniu Rady Ministrów obowiązującym w grudniu roku poprzedzającego rok złożenia wniosku o dofinansowanie.

Część III programu dla Beneficjentów uprawnionych do najwyższego poziomu dofinansowania

Formy dofinansowania

- 1) dotacja (**bez ścieżki bankowej**)
- 2) dotacja z prefinansowaniem
- 3) pożyczka dla gmin, jako uzupełniające finansowanie dla Beneficjentów (*uruchomienie w późniejszym terminie*)

Rodzaje wspieranych przedsięwzięć oraz maksymalne kwoty dofinansowania

Opcja 1

Przedsięwzięcie obejmujące demontaż nieefektywnego źródła ciepła na paliwo stałe oraz:

- zakup i montaż pompy ciepła typu powietrze-woda albo
- gruntowej pompy ciepła do celów ogrzewania lub ogrzewania i cwu.

Dodatkowo mogą być wykonane (dopuszcza się wybór więcej niż jednego elementu z zakresu):

- demontaż oraz zakup i montaż nowej instalacji centralnego ogrzewania lub cwu (w tym kolektorów słonecznych),
- zakup i montaż mikroinstalacji fotowoltaicznej,
- zakup i montaż wentylacji mechanicznej z odzyskiem ciepła,
- zakup i montaż ocieplenia przegród budowlanych, okien, drzwi zewnętrznych, drzwi/bram garażowych (zawiera również demontaż),
- dokumentacja dotycząca powyższego zakresu: audyt energetyczny, dokumentacja projektowa, ekspertyzy.

Kwota maksymalnej dotacji:

- 1) Przedsięwzięcie obejmuje kompleksową termomodernizację:
 - 135 000 zł (z instalacją PV)
 - 120 000 zł (bez instalacji PV)
- 2) Przedsięwzięcie nie obejmuje kompleksowej termomodernizacji:
 - 79 000 zł (z instalacją PV)
 - 70 000 zł (bez instalacji PV)
- 3) Audyt energetyczny: 1 200 zł (dla wszystkich przedsięwzięć)

Opcja 2

Przedsięwzięcie obejmujące demontaż nieefektywnego źródła ciepła na paliwo stałe oraz:

– zakup i montaż innego źródła ciepła niż wymienione w Opcji 1 do celów ogrzewania lub ogrzewania i cwu albo

– zakup i montaż kotłowni gazowej w rozumieniu Załącznika 2a do Programu.

Dodatkowo mogą być wykonane (dopuszcza się wybór więcej niż jednego elementu z zakresu):

– demontaż oraz zakup i montaż nowej instalacji centralnego ogrzewania lub cwu (w tym kolektorów słonecznych, pompy ciepła wyłącznie do cwu)– zakup i montaż mikroinstalacji fotowoltaicznej,

– zakup i montaż wentylacji mechanicznej z odzyskiem ciepła,

– zakup i montaż ocieplenia przegród budowlanych, okien, drzwi zewnętrznych, bram garażowych (zawiera również demontaż),

– dokumentacja dotycząca powyższego zakresu: audyt energetyczny, dokumentacja projektowa, ekspertyzy.

Kwota maksymalnej dotacji:

- 1) Przedsięwzięcie obejmuje kompleksową termomodernizację:
 - 115 000 zł (z instalacją PV)
 - 100 000 zł (bez instalacji PV)
- 2) Przedsięwzięcie nie obejmuje kompleksowej termomodernizacji:
 - 59 000 zł (z instalacją PV)
 - 50 000 zł (bez instalacji PV)
- 3) Audyt energetyczny: 1 200 zł (dla wszystkich przedsięwzięć)

Opcja 3

Przedsięwzięcie nieobejmujące wymiany źródła ciepła na paliwo stałe na nowe źródło ciepła, a obejmujące (dopuszcza się wybór więcej niż jednego elementu z zakresu):

– zakup i montaż wentylacji mechanicznej z odzyskiem ciepła,

– zakup i montaż ocieplenia przegród budowlanych, okien, drzwi zewnętrznych, drzwi/bram garażowych (zawiera również demontaż),

– wykonanie dokumentacji dotyczącej powyższego zakresu: audytu energetycznego, dokumentacji projektowej, ekspertyz.

- 1) Przedsięwzięcie obejmuje kompleksową termomodernizację: 70 000 zł
- 2) Przedsięwzięcie nie obejmuje kompleksowej termomodernizacji: 40 000 zł
- 3) Audyt energetyczny: 1 200 zł (dla wszystkich przedsięwzięć)

Beneficjenci

- Beneficjenci to osoby fizyczne, które łącznie spełniają następujące warunki:
 - 1) są właścicielami/współwłaścicielami budynku mieszkalnego jednorodzinnego lub wydzielonego w budynku jednorodzinnym lokalu mieszkalnego z wyodrębnioną księgą wieczystą;
 - 2) przeciętny miesięczny dochód na jednego członka jej gospodarstwa domowego nie przekracza kwoty:
 - a) 1090 zł w gospodarstwie wieloosobowym,
 - b) 1526 zł w gospodarstwie jednoosobowym,lub ma ustalone prawo do otrzymywania zasiłku stałego, zasiłku okresowego, zasiłku rodzinnego lub specjalnego zasiłku opiekuńczego, potwierdzone w zaświadczeniu wydanym na wniosek Beneficjenta, przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, zawierającym wskazanie rodzaju zasiłku oraz okresu, na który został przyznany (zasiłek musi przysługiwać w każdym z kolejnych 6 miesięcy kalendarzowych poprzedzających miesiąc złożenia wniosku o wydanie zaświadczenia oraz co najmniej do dnia złożenia wniosku o dofinansowanie).
- W przypadku prowadzenia działalności gospodarczej przez osobę, która przedstawiła zaświadczenie o przeciętnym miesięcznym dochodzie na jednego członka jej gospodarstwa domowego, roczny jej przychód, z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej za rok kalendarzowy, za który ustalony został przeciętny miesięczny dochód wskazany w zaświadczeniu, nie przekroczył dwudziestokrotności kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę określonego w rozporządzeniu Rady Ministrów obowiązującym w grudniu roku poprzedzającego rok złożenia wniosku o dofinansowanie.

Aktualne zasady dofinansowania znajdują się na stronie:

<https://www.gov.pl/web/nfosigw/czyste-powietrze/> .

✓ „Mój elektryk”

Cel programu

Uniknięcie emisji zanieczyszczeń powietrza poprzez dofinansowanie przedsięwzięć polegających na obniżeniu zużycia paliw emisyjnych w transporcie poprzez wsparcie zakupu/leasingu pojazdów zeroemisyjnych.

W programie przewidywana jest możliwość dofinansowania przedsięwzięć polegających na zakupie/leasingu nowych pojazdów zeroemisyjnych kategorii M1, M2, M3, N1, L1e, L2e, L3e, L4e, L5e, L6e, L7e wykorzystujących do napędu wyłącznie energię elektryczną akumulowaną przez podłączenie do zewnętrznego źródła zasilania lub energię elektryczną wytworzoną z wodoru w zainstalowanych w nim ogniach paliwowych lub wyłącznie silnik, którego cykl pracy nie prowadzi do emisji gazów cieplarnianych lub innych

substancji objętych systemem zarządzania emisjami gazów cieplarnianych, o którym mowa w ustawie z dnia 17 lipca 2009 r. o systemie zarządzania emisjami gazów cieplarnianych i innych substancji (Dz. U. z 2022 r. poz. 673 ze zm.).

Budżet programu ustalono do kwoty 500 000 000 zł dla bezzwrotnych form dofinansowania, z czego co najmniej 50 % zostanie przekazane w ramach udostępnienia środków do banków zgodnie z art. 411 ust. 10 ustawy – Prawo Ochrony Środowiska w celu udzielania dotacji.

Okres wdrażania zaplanowano na lata 2021 – 2026, w tym okres zawierania umów do 31.12.2025 i okres wydatkowania środków do 30.06.2026 r. Okres kwalifikowalności kosztów ustalono na 01.05.2020 r. - 31.12.2025 r.

Aktualne zasady dofinansowania znajdują się na stronie:

<https://www.gov.pl/web/elektromobilnosc/> .

✓ „Ciepłe Mieszkanie”

Cel programu

Poprawa jakości powietrza oraz zmniejszenie emisji pyłów oraz gazów cieplarnianych poprzez wymianę źródeł ciepła i poprawę efektywności energetycznej w lokalach mieszkalnych znajdujących się w budynkach mieszkalnych wielorodzinnych.

Wsparciem objęte będą przedsięwzięcia polegające na wymianie nieefektywnych źródeł ciepła na paliwo stałe i poprawie efektywności energetycznej w lokalach mieszkalnych znajdujących się w budynkach mieszkalnych wielorodzinnych.

Budżet na realizację programu wynosi 1 400 000 tys. zł.

Okres wdrażania zaplanowano na lata 2022 – 2026, w tym okres zawierania umów do 30.06.2024 i okres wydatkowania środków do 31.12.2026 r.

Aktualne zasady dofinansowania znajdują się na stronie:

<https://czystepowietrze.gov.pl/cieple-mieszkanie/> .

W innych obszarach można starać się o dofinansowanie działań w ramach następujących celów:

✓ Edukacja ekologiczna

Celem ogólnym programu jest podnoszenie poziomu świadomości ekologicznej i kształtowanie postaw ekologicznych społeczeństwa poprzez promowanie zasad zrównoważonego rozwoju

Cele szczegółowe programu:

- upowszechnianie wiedzy z zakresu klimatu, ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju,
- kształtowanie zachowań prośrodowiskowych ogółu społeczeństwa, w tym dzieci i młodzieży,
- aktywizacja społeczna – budowanie społeczeństwa obywatelskiego w obszarze klimatu, ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju.

- edukacja i kształcenie kadr administracji publicznej w zakresie transformacji energetyczno-klimatycznej.

Okres realizacji do 31 grudnia 2025 r.

Aktualne zasady dofinansowania znajdują się na stronie:

<https://www.gov.pl/web/nfosigw/edukacja-ekologiczna-2021> .

- ✓ Współfinansowanie programu LIFE

Głównym celem programu jest wspieranie procesu wdrażania wspólnotowego prawa ochrony środowiska, realizacja unijnej polityki w tym zakresie, a także identyfikacja i promocja nowych rozwiązań dla problemów dotyczących środowiska w tym przyrody.

Aktualne zasady dofinansowania znajdują się na stronie:

<https://www.gov.pl/web/nfosigw/wspolfinansowanie-programu-life> .

➤ **WOJEWÓDZKI FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA W BIAŁYMSTOKU**

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku (<http://wfosigw.bialystok.pl/>) działa na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – *Prawo ochrony środowiska* (Dz. U. z 2022 r. poz. 2556 z późn. zm.). Celem działania Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku, związanym z ochroną powietrza, jest finansowanie działań obejmujących obszar województwa podlaskiego.

Zgodnie z zapisami ustawy Prawo ochrony środowiska, corocznie opracowywany i publikowany jest Plan Działalności Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku.

Zadania z zakresu ochrony atmosfery obejmują inwestycje mające na celu poprawę jakości powietrza, wzrost efektywności energetycznej oraz zwiększenie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.

Zakres ten obejmuje głównie: termomodernizację budynków, budowę lub zmianę systemów ogrzewania na bardziej efektywne ekologicznie i ekonomicznie, instalacje do produkcji energii z zastosowaniem odnawialnych źródeł energii.

Uzyskać dofinansowanie mogą:

- osoby prawne,
- jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej,
- osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą,
- jednostki organizacyjne administracji publicznej nieposiadające osobowości prawnej, którym właściwy organ administracji udzielił pełnomocnictw,
- osoby fizyczne w ramach umów zawartych z bankami oraz na podstawie odrębnych programów.

12. Analiza zmian regulacji prawnych mogących mieć wpływ na realizację Programu ochrony powietrza dla strefy podlaskiej.

W niniejszym rozdziale dokonano analizy regulacji prawnych mogących mieć wpływ na realizację *Programu ochrony powietrza dla strefy podlaskiej*, które zaczęły obowiązywać od czasu wejścia w życie *uchwały Nr XIX/236/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 8 czerwca 2020 r.*

- ✓ *ustawa z dnia 7 lipca 2022 r. o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2022 r. poz. 1576),*

Ustawa z dnia 7 lipca 2022 r. o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw wprowadziła poniższe zmiany w zakresie opracowywania i realizacji programów ochrony powietrza:

- zmiana definicji stref, w których dokonuje się oceny jakości powietrza;
- zmiana terminu przekazania przez zarządy województw do ministra właściwego do spraw klimatu informacji o przyjęciu w drodze uchwały sejmiku województw programów ochrony powietrza oraz planów działań krótkoterminowych;
- wprowadzenie przepisów dotyczących odpowiedzialności karnej za nierealizowanie działań naprawczych określonych w harmonogramach rzeczowo – finansowych programów ochrony powietrza, a także określanych w planach działań krótkoterminowych, przyjmowanych uchwałami sejmików województw.

Przedmiotowa nowelizacja *ustawy Prawo ochrony środowiska* poprzez określenie odpowiedzialności za brak realizacji działań naprawczych określonych w programach ochrony powietrza oraz planach działań krótkoterminowych może w sposób korzystny wpłynąć na realizację działań naprawczych określonych w *Programie ochrony powietrza dla strefy podlaskiej*.

- ✓ *ustawa z dnia 15 września 2022 r. o szczególnych rozwiązaniach w zakresie niektórych źródeł ciepła w związku z sytuacją na rynku paliw (Dz. U. z 2022 r. poz. 1967);*

Ustawa z dnia 15 września 2022 r. o szczególnych rozwiązaniach w zakresie niektórych źródeł ciepła w związku z sytuacją na rynku paliw wprowadziła możliwość odstąpienia na czas do dwóch lat od norm jakościowych dla paliw stałych w przypadku spadku wydobycia i brakach węgla spełniającego wymagania *ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw (Dz. U. z 2022 r. poz. 1315)*. Odstąpienie od norm jakościowych dla paliw stałych nie dotyczyło mułów, flotokoncentratów oraz węgla brunatnego. Przedmiotowe paliwa nie zostały dopuszczone do użycia w instalacjach eksploatowanych w sektorze bytowo-komunalnym. Odstąpienie od norm miało na celu przede wszystkim dopuszczenie paliw typu miazga, które są dozwolone do użycia w instalacjach o mocy powyżej 1 MW. Spalanie tych paliw z punktu widzenia ochrony środowiska i zdrowia ludzi jest korzystniejsze niż spalanie mułów i węgla brunatnego.

Przedmiotowe zmiany mają charakter tymczasowy, wobec czego nie wpłyną one znacząco na realizację działań naprawczych określonych w *Programie ochrony powietrza dla strefy podlaskiej*.

- ✓ *rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 25 sierpnia 2022 r. w sprawie odstąpienia od stosowania wymagań określonych w przepisach rozporządzenia w sprawie wymagań jakościowych dla paliw stałych (Dz. U. z 2022 r. poz. 1786),*
- ✓ *rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 24 października 2022 r. w sprawie odstąpienia od stosowania wymagań określonych w przepisach rozporządzenia w sprawie wymagań jakościowych dla paliw stałych (Dz. U. z 2022 r. poz. 2187),*

Na mocy ww. rozporządzeń zostały zawieszona do dnia 30 kwietnia 2023 r. normy jakościowe dla paliw stałych określone w przepisach wydanych na podstawie art. 3a ust. 2 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw. Przedmiotowe zmiany mają charakter tymczasowy, wobec czego nie wpłyną one znacząco na realizację działań naprawczych określonych w *Programie ochrony powietrza dla strefy podlaskiej*.

- ✓ *rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 23 grudnia 2022 r. w sprawie wymagań jakościowych dla paliw stałych (Dz. U. z 2022 r. poz. 1786),*

Rozporządzenie wprowadziło bardziej rygorystyczne parametry zawartości siarki całkowitej oraz zawartości popiołu w paliwach stałych. Wprowadzenie zaostrzonych parametrów jakościowych dla paliw stałych miało pozytywny wpływ na ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza, a tym samym na poprawę jakości powietrza.

13. Środki służące ochronie wrażliwych grup ludności.

Podstawowym środkiem służącym ochronie wrażliwych grup ludności jest dotrzymanie standardów jakości powietrza określonych w *rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. z 2021 r. poz. 845)*. Tak więc, jeśli standardy te nie są dotrzymane należy podjąć wszelkie możliwe działania aby poprawić jakość powietrza w strefie.

Do grup wrażliwych ludności zalicza się:

- Dzieci i młodzież poniżej 25 roku życia – szczególnie narażone na szkodliwe działanie podwyższonych stężeń zanieczyszczeń, gdyż spędzają na powietrzu więcej czasu niż osoby dorosłe,
- Osoby starsze i w podeszłym wieku – wrażliwość osobnicza w tej grupie wynika z ogólnego osłabienia organizmu związanego z procesem starzenia się, co w konsekwencji powoduje osłabienie układu odpornościowego,

- Osoby z zaburzeniami funkcjonowania układu oddechowego – szczególnie narażone na szkodliwe działanie pyłu przy odpowiednich stężeniach są osoby z przewlekłymi chorobami układu oddechowego, w szczególności osoby chore na astmę,
- Osoby z zaburzeniami funkcjonowania układu krwionośnego – bardzo drobny pył zawieszony ma zdolność wnikania do naczyń krwionośnych w płucach, w wyniku czego uszkadza je, powodując zaostrzenie chorób układu krwionośnego, w tym również powstawanie zakrzepów,
- Osoby palące papierosy i bierni palacze – wdychanie dymu papierosowego znacznie osłabia błony śluzowe dróg oddechowych,
- Osoby zawodowo narażone na działanie pyłów i innych zanieczyszczeń.

Podstawowym środkiem służącym ochronie wrażliwych grup ludności jest opracowanie i wdrożenie systemu działań krótkoterminowych, który służyłby powiadamianiu poszczególnych grup ludzi o występującym zagrożeniu ze strony nadmiernych stężeń zanieczyszczeń w powietrzu.

System taki wymaga:

- funkcjonowania punktów monitoringu powietrza,
- funkcjonowania systemu prognoz,
- funkcjonowania systemu powiadamiania ludności,
- współpracy władz lokalnych, służb mundurowych, służb ochrony środowiska, mediów publicznych.

Wdrożenie takiego systemu jest czasochłonne i kosztowne, ale nieuniknione na obszarach, gdzie przekraczane są progi alarmowe stężeń zanieczyszczeń. Bardzo ważne jest, aby mieszkańcy miast (szczególnie ci najmłodsi i najstarsi) mieli dostęp do publicznych miejsc odpoczynku i zabawy, takich, które mogą zapewnić komfort przebywania, to znaczy zlokalizowanych poza strefami z nadmiernymi stężeniami zanieczyszczeń w powietrzu, czy z nadmiernym hałasem, odpowiednio urządzonych (zieleń, zbiorniki wodne, możliwość rekreacji) i łatwo dostępnych komunikacją miejską. W większości miast istnieją takie strefy zieleni (parki, lasy), jednak często wymagają one rewitalizacji i poprawy dostępności.

Niezwykle istotna w ochronie wrażliwych grup ludności jest odpowiednia edukacja ekologiczna, szczególnie skierowana do osób starszych. Edukacja taka jest często zapewniana najmłodszym w przedszkolach i szkołach, natomiast w niewielkim stopniu dociera do osób starszych, w szczególności mających kłopot z poruszaniem się, czy korzystaniem z nowoczesnych form komunikacji. Edukacja taka powinna obejmować, oprócz informacji jakie zachowania są ekologiczne, a jakie nie, również wiedzę o tym jak, gdzie i kiedy należy odpoczywać, aby odpoczynek ten służył naszemu zdrowiu, jakie formy aktywności fizycznej oferują władze lokalne dzieciom i osobom starszym, jak należy reagować na ostrzeżenia o nadmiernych stężeniach zanieczyszczeń w powietrzu itp.